

ДВІДЦЯТЫЯ СПАРТЫЎНАЕ СВЯТА
У ГОРАХ 65-гаўдзяц пацыянальнага
азраклуба Беларусі

Стар. 2.

Вольга ХАРКЕВІЧ,
НАМЕСНІК ДЫРЭКТАРА НДІ
АХОВЫ МАЦЬЯРЫНСТВА І ДЗЯЦІНСТВА,
АБ ВЫНІКАХ АВАРЫІ НА ЧАЭС

Стар. 2.

ДАСЛЕДАВАННЕ ўЗРОЎНО
XXI СТАГОДДЗЯ:

«Валерыі МАРАКОЎ
ЛЁС. ХРОНІКА. КАНТЭКСТ»

Стар. 4.

ЭКСПЕДЫЦЫЯ НА ПАЛЕССЕ

Стар. 4-5.

ПЛЭТЫ ЭМІГРАЦЫ: У ВЯНОК РОДНАГА СЛОВА

НАТАТКІ Яўгена ЛЕЦКІ
«МОВА — ДУША НАРОДА»

Стар. 6-7.

МАРА Уладзіміра КАСЦЮКОВІЧА:
НА ВЕЛАСПЕДЗЕ — ВАКОЛ СВЕТУ

Стар. 8.

АГУЛЬНАЯ БЕЛАРУСКАЯ ГАЗЕТА

РАСПАЎСЮДЖВАЕЦЦА ў 48 КРАІНАХ

Голас Радзімы

16 верасня 1999 года
Цана 20 000 рублёў

№ 37 (2647)

Штотыднёвая газета для суайчыннікаў за межамі Беларусі

Выдаецца з 1955 г.

СВЯТА ПІСЬМЕНСТВА

НАД ПІНАЙ ЛУНАЛІ СОНЦА І РАДАСЦЬ

Пятага верасня ў Пінску свята за-
канчалася на высокай урачыстай но-
це. Так, як, дарэчы, і ўсюды. Але па
традыцыі пачыналася яно ля ка-
федральнага сабора ў Мінску, дзе
патрыяршы Экзарх усё Беларусі
мітрапаліт Мінскі і Слуцкі Філарэт
даў благаслаўненне на экспедыцыю
«Дарога да святых з непагаснай
лампадай Духоўнасці», у якой бралі
ўдзел не толькі праваслаўныя свя-
тары, але і прадстаўнікі шырокай
грамадскасці, людзі навукі і куль-
туры. Шлях праходзіў па пацярпелых
ад аварыі на Чарнобыльскай АЭС
раёнах, што надавала яму своеасаб-
лівую шчыплівую адметнасць.

мі цывілізаванага свету, а такімі, як і
іншыя, што таксама маюць тысячага-
довы шлях развіцця, сваю самабыт-
ную і багатую культуру, сваю высока
шанаваную ад кіраўніка да простага
працаўніка мову!

Яўген ЛЕЦКА.

НА ЗДЫМКАХ: выступае пра-
фесар Беларускай мастацкай
акадэміі П. САНЧАНКА; у павільёне
беларускай прэсы; тэатралізаванае
прадстаўленне.

Фота Рамана КАБЯКА,
БелТА.

Што датычыць Пінска, то ён 5
верасня быў заліты не толькі не па
пары шчодрым сонечным святлом і
цяплом, але і радаснымі ўсмешкамі
гасцей і мясцовага люду, які з'ехаўся
сюды з усёго палескага наваколля.

Як хораша глядзяцца нашы людзі
ў такія моманты нацыянальнага яд-
нання і ўзрушэння! Асабліва дзяўча-
ты, слаўныя палескія прыгажуні.

Гэта яны, напэўна, уплывалі на
агульную атмасферу свята, на тое,
што не толькі наш слаўны (родам
таксама з палескага Давыд-Гарадка)
паэт Леанід Дранько-Майсюк пры
чытанні вершаў лавіў найлепшыя ў
свеце кветкі — захопленыя дзявочыя
позіркы, — але і людзі салідныя, якія
па абавязку сваіх высокіх службовых
пасадак прыехалі сюды ў чорных кас-
цюмах і галштукіх, раптам пазбаві-
ліся чыноўніцкага іміджу ды звяр-
нуліся да людзей на іх спрадвечнай
беларускай мове. І, напэўна, нават у
закаранельных скептыкаў штосьці
здрыганулася ў зняверанай душы,
калі яны з вуснаў першага намесніка
кіраўніка Адміністрацыі Прэзідэнта
Івана Пашкевіча пачулі перададзеныя
ўдзельнікам святкавання словы Аляк-
сандра Лукашэнка: «Глыбока перака-
наны, што карані жыватворнага сло-
ва, роднай мовы не загінуць, што і
надалей яны застануцца магутнай
аб'яднальнай сілай беларускага
народа».

Асабліва хачу звярнуцца да мола-
дзі. Вы — будучыня нашай краіны, і
ад таго, як вы будзеце захоўваць і
памнажаць слаўныя духоўныя
традыцыі мінулых пакаленняў, будзе
залежаць лёс Бацькаўшчыны».

Ці гэта не кліч Адраджэння,
звернуты ў XXI стагоддзе, на-
пярэдадні якога мы стаім і ў якім, хо-
чацца спадзявацца, будзем не ізго-
я-

БІЗНЕС-КЛУБ

ПРАЕКТ МФК «МАЛАЯ ПРЫ-
ВАТЫЗАЦЫЯ ў БЕЛАРУСІ»
ПРАДСТАВІЎ СРОДКАМ МАСА-
ВАЙ ІНФАРМАЦЫІ НОВАГА
КІРАЎНІКА — К. ДАГЕНХАРТА.

Карл Дагенхарт (Karl Dagenhart)
афіцыйна ўступіў на пасаду кіраўніка
праекта МФК «Малая прыватыза-
цыя ў Беларусі», які ажыццяўляецца
ў рэспубліцы пры фінансавай
падтрымцы Агентства ЗША па між-
народнаму развіццю, 1 ліпеня бяг-
уча года. Да 1 жніўня ён таксама
ўзначальваў праект МФК «Пад-
трымка прыватнага прадпрымаль-
ніцтва ў Беларусі».

Карл Дагенхарт — грамадзянін
ЗША, нарадзіўся ў 1958 годзе ў
Кракаве (Польшча). Скончыў фа-
культэт міжнародных адносін Мас-
коўскага інстытута міжнародных ад-
носін, а таксама Магістратуру
Дзяржаўнага ўніверсітэта Сан-
Францыска па праграме Master of
Business Administration (магістр біз-
нес-кіравання). Мае 9-гадовы вопыт
работы ў галіне маркетынгу, фінан-
саў, банкаўскай справы і міжнарод-

ных адносін, які набыў у ЗША і
Францыі. Свабодна валодае рускай,
англійскай, польскай, французскай і
іспанскай мовамі. У снежні 1995 го-
да ўзначальваў праект МФК
«Падтрымка прыватнага прад-
прымальніцтва ў Беларусі», які
ажыццяўляўся ў рэспубліцы пры фі-
нансавай падтрымцы Брытанскага
фонду Ноу-хаў, і кіраваў ім да за-
вяршэння праекта ў ліпені 1999 года.

Міжнародная фінансавая карпа-
рацыя, якая ўваходзіла ў групу Сус-
ветнага банка, была заснавана ў
1956 годзе. Асноўная дэкларыруе-
мая мэта МФК — садзейнічаць эка-
намічнаму развіццю, ажыццяўляю-
чы інвестыцыі ў прыватны сектар у
краінах — членах МФК. Членамі
МФК з'яўляюцца 174 краіны.

У лістападзе 1992 года Беларусь
першай з рэспублік былога СССР
уступіла ў МФК. МФК аказвае кан-
сультацыйную і тэхнічную дапамогу
мясцовым органам улады ў ажыц-
цяўленні малой прыватызацыі. Бе-
ларусь — адна з саўладальнікаў
Міжнароднай фінансавай кар-

парацыі, яе доля ва ўстаўным фон-
дзе МФК эквівалентная 5,162
мільёна долараў ЗША.

З удзелам МФК у Беларусі
прыватызавана пры дапамозе выку-
пу 133 структурныя падраздзяленні
агульным коштам 6,7 мільёна до-
лараў ЗША і прададзена на аўкцыё-
нах з выкарыстаннем метаду пані-
жэння пачатковага кошту 56 аб'ек-
таў агульным коштам 901 тысяча до-
лараў ЗША.

З ДУМКАЙ АБ ГАНОВЕРЫ

Брэстчына разам з іншымі аб-
ласцямі рыхтуецца прыняць удзел
у сусветнай выставе «ЭКСПО-
2000», якая пройдзе ў Гановеры.

Разнымі абласнымі службамі
старанна рыхтуецца экспазіцыя
рэгіёна. У ёй у раздзеле «Развіц-
цё прадпрымальніцтва і канкурэн-
тная палітыка» будучы прадстаў-
лены дасягненні лепшых прад-
прыемстваў малога і сярэдняга
бізнесу.

СПОРТ

ЛЕПШЫЯ ў ЖНІЎНІ

Ні ў кога з 15 спартыўных журналістаў з
14 грамадска-палітычных газет краіны не
было сумнення, што ў жніўні лепшай
спартсменкай Беларусі павінна стаць алі-
мпійская чэмпіёнка па акадэмічнаму весла-
ванню Кацярына Карстэн. У канцы мінулага
месяца яна ўпэўнена перамагла на чэмпі-
янаце свету ў Канадзе. Дарэчы, журналісты
назвалі Кацярыну Карстэн лепшай
спартсменкай і ў ліпені.

У выбары лепшага спартсмена краіны
сярод прадстаўнікоў неалімпійскіх відаў
думкі журналістаў падзяліліся. Называліся
прозвішчы чэмпіёна свету па тайландскаму
боксу Аляксея Ігнашова, шахматыста Аляк-
сея Фёдарова, віцэ-чэмпіёна Еўропы па
водных лыжах Алега Дзевятоўскага, чэмпі-
ёна Еўропы па армрэслінгу Радзіёна
Абрамава, уладальнікаў першага ў гісторыі
Кубка Еўропы па шашках Анатоля Ган-
тварга, Яўгена Ватуціна, Сяргея Насевіча і
Аляксандра Булатава. Больш за ўсіх ачкоў
набраў Аляксей Фёдароў.

...

З 20 па 22 жніўня праводзіліся спа-
борніцтвы на прыз Беларускага культурна-
га цэнтра Шальчынкінай, у якіх прымалі
ўдзел каля 200 чалавек з Беларусі і Літвы.
Ад Беларусі былі прадстаўнікі з Ліды,
Воранава, Іўя, Ашмян. Ад Літвы — прад-
стаўнікі Вільні, Трокаў, Варэны і інш. Прабо-
дзіліся спаборніцтвы па стральбе, тэнісу,
бегу, мнагабор'ю, падцягванню, кіданню
гранаты, валейболу.

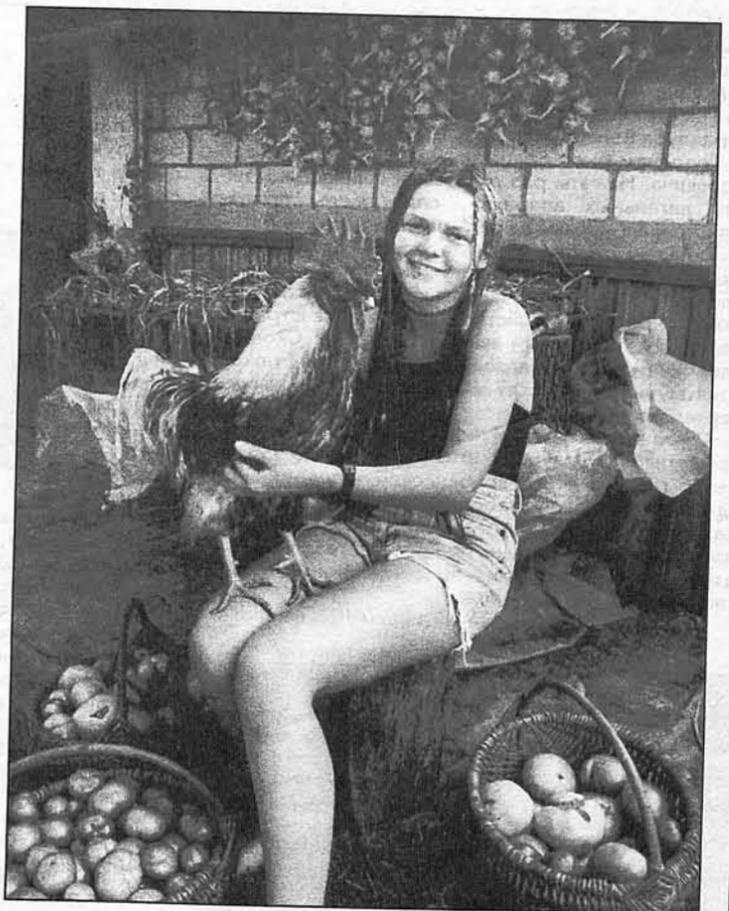
Першае месца заняў камісарыят горада
Вільні, узнагарода — тэлевізар. Другое
месца — прадстаўнікі з Ашмян, узнагарода
— карціна.

Адкрываў мерапрыемства мэр горада.
Ад Беларусі прысутнічалі кіраўнікі райвы-
канкамаў. На адкрыцці прысутнічаў консул
Пасольства Беларусі ў Літве Віктар Аляк-
сандраў. На закрыцці — саветнік Пасоль-
ства Віктар Гейсік.

Пётр МАЛАФЕЙ.

Літва, г. Шальчынкінай.

СТОП-КАДР

У вёску Радуга Веткаўскага раёна на Гомельшчыне Віка ЗАГЛАДА
заўжды едзе з задавальненнем. Тут усё ёй знаёмае з дзяцінства, на-
ват левень і той рады сустрэчы. А галоўнае, вядома, бабуля, якой Ві-
ка дапамагае сабраць з агарода багаты ўраджай.

Фота Сяргея ХАЛАДЗІЛІНА,
БелТА.

САЦЫЯЛЬНЫЯ ПРАБЛЕМЫ

Вольга Харкевіч: «Абавязак дзяржавы – клапаціцца пра генафонд нацыі»

Аб выніках аварыі на ЧАЭС разважае намеснік дырэктара Навукова-даследчага інстытута аховы мацярыні і дзяцінства Вольга Харкевіч.

Уплыў вынікаў чарнобыльскай катастрофы на арганізм цяжарнай жанчыны і дзіцяці вывучаўся ў Беларусі з 1992 па 1996 год у рамках рэалізацыі Дзяржаўнай комплекснай мэтавай навукова-тэхнічнай праграмы. На падставе праведзеных даследаванняў упершыню атрыманы прырытэтныя даныя, назпашаны вялікі матэрыял аб сур'ёзных адхіленнях у здароўі цяжарных жанчын, маці і дзяцей ранняга ўзросту. Мноствам навуковых даследаванняў даказаны згубны ўплыў радыяцыі на арганізм цяжарнай і нованароджанага. Прычым малыя дозы пры працяглым уздзеянні на арганізм не саступаюць па сваёму эфекту значным дозам апраменьвання, атрыманым за адзін раз.

У постчарнобыльскі перыяд значна ўзрасло захворванне цяжарных жанчын. У раёнах Гомельскай вобласці, якія пацярпелі ад радыяцыі, яно павялічылася ў пяць разоў. Павелічэнне паталогій цяжарных прывяло да змяншэння колькасці нармальнага родаў. Летась неўскладненыя роды склалі 24,5 працэнта ад агульнай колькасці. У той час як у 1986 годзе ў адной трэці жанчын роды працякалі нармальна. Узрасла колькасць

зваротаў мужа і жонкі з прычыны бясплоднасці (у памянёных раёнах у 5,5 раза). За апошнія 7 гадоў змяніліся прычыны, што прыводзяць да бясплоднасці. Больш чым у 6 разоў узрасла колькасць бясплодных шлюбаў па прычыне паталогій у мужчын і ў тры разы — у жанчын.

Нараджальнасць у рэспубліцы мае тэндэнцыю да зніжэння. Крытычным этапам пагаршэння дэмаграфічных паказчыкаў трэба лічыць 1993 год, калі ўпершыню смяротнасць перавысіла нараджальнасць. Да таго ж удзельная вага колькасці абортаў як аднаго з метадаў планавання сям'і ў нас працягвае заставацца вышэйшай за сярэднеўрапейскі ўзровень.

Пагаршэнне здароўя цяжарных жанчын і зніжэнне колькасці нармальнага родаў абумовілі рост захворвання нованароджаных. Пасля 1986 года на ўсёй тэрыторыі рэспублікі павялічыліся сярэднегадавыя тэмпы росту гэтага паказчыка. У Мінскай і Гомельскай абласцях — на 6,5 працэнта, у Магілёўскай — на 5,5. Самы высокі паказчык у мінулым годзе быў у Мінску: з 1 000 нованароджаных 311 з'явіліся на свет хворымі. Калі ў 1985 годзе ў сярэднім па рэспубліцы на 1 000 нованароджаных хворых было 78, у год, калі адбылася аварыя на ЧАЭС, — 85, то летась — 251 немаўля з 1 000 нарадзілася з сур'ёзнымі захворваннямі.

У структуры захворвання нованароджаных на першым месцы прыроджаная ананалія развіцця, г. зн. прыроджаная выроўдлівасць. Гэта звязана з захворваннем цяжарных жанчын і паталогіяй родаў.

Трэцяе месца ў структуры захворванняў немаўлят займае сіндром дыхальных расстройтваў. Гэта феноменальны паказчык, бо раней сіндром дыхальных расстройтваў сустракаўся толькі ў неданашаных нованароджаных. Гэта звязана з наяўнасцю біялагічнага рэчыва, якое адказвае за тое, каб лёгкія разраўнаваліся ў дзіцяці адразу пасля нараджэння. Сінтэз гэтага рэчыва якраз і прыгнятаецца радыяцыяй. Сёння не толькі неданашаны, але і данашаны дзеці нараджаюцца з гэтым сіндромам. Дзіця не можа паўнацэнна зрабіць першы ўдых і паўнацэнна дыхаць, таму што яшчэ ў чэраве маці ў яго гэтак рэчыва па тых ці іншых прычынах разбурылася.

І ўсё ж паказчык дзіцячай смяротнасці ў рэспубліцы знаходзіцца на сярэднеўрапейскім узроўні. Гэта звязана з паляпшэннем якасці медыцынскай дапамогі, а таксама з укараненнем новай тэхналогіі ў медыцыну. Аднак у Гомельскай і Брэсцкай абласцях ён быў значна вышэйшы за сярэдні па рэспубліцы.

Звяртае на сябе ўвагу і той факт, што ў апошнія гады змянілася структура смяротнасці немаўлят, сярод прычын якой усё часцей

прыроджаная ананалія развіцця. У 1998 годзе яны прэваліравалі ў Брэсцкай, Мінскай, Гродзенскай абласцях. Больш нізкі паказчык у Гомельскай вобласці тлумачыцца датэрміновым спыненнем цяжарнасці, дзе мела месца выроўдлівасць плода.

Асобую клапацанасць выклікае прыкметнае зніжэнне імунітэту ва ўсіх узростах груп дзіцячага насельніцтва. Выяўлена, што ў дзяцей, якія народжаны і пражываюць у раёнах, забруджаных радыенуклідамі, мяняецца клетачны імунітэт ужо на першым годзе жыцця. Ёсць вялікая група дзяцей з розных рэгіёнаў рэспублікі, якія пакутуюць на радыяцыяна абумоўлены сіндром набытага імунадэфіцыту. Прычым многія з іх набылі гэтую паталогію ў час унутрывартробнага развіцця. Прасочана выразная сувязь паміж функцыянальным станам імуннай сістэмы і радыяцыйнай абстаноўкай у раёнах пражывання немаўлят. Нярэдка нованароджаны атрымлівае дадатковую дозу радыяцыі з малаком маці, бо яно не можа быць лепшым за тыя прадукты, якія спажываюцца жанчынай у ежу. Супрацоўнікі нашага інстытута правялі даследаванні біялагічнай каштоўнасці груднога малака ў кормячых жанчын і выявілі, што па ўтрыманню вітаміну С яно паўнацэннае толькі ў пяці працэнтаў абследаваных, а колькасць свінцу ў пробах груднога малака была ў 6, а ў некаторых выпадках і

ў 10 разоў вышэйшая за дапушчальную. Нават у дзяцей, пераселеных з забруджаных раёнаў Гомельскай вобласці, праз 6 гадоў пасля катастрофы выяўлены змены імунных ахоўных сіл арганізма, што сведчыць аб працяглым захаванні парушэнняў у сістэме імунітэту.

Важна ўлічваць і адмоўны ўплыў радыенуклідаў на чалавека пры наяўнасці іншых забруджаных у навакольным асяроддзі. Узамасуваць выявілі супрацоўнікі нашага інстытута пры абследаванні дзіцячага насельніцтва горада Мазыра з яго нафтапрапрацоўчымі прадпрыемствамі. Такім чынам, сёння праблема ліквідацыі вынікаў катастрофы на ЧАЭС актуальная як ніколі.

Цяпер існуе шэраг розных мэтавых праграм, праектаў, фондаў, камітэтаў, звязаных з чарнобыльскай праблемай. Аднак у 1997 годзе было спынена фінансаванне праграмы «Ахова мацярыні і дзяцінства ва ўмовах уздзеяння вынікаў катастрофы на ЧАЭС». У рамках праграмы ажыццёўлена распрацоўка цэлага шэрагу новых метадаў абследавання, лянэння і прафілактыкі. Бо ва ўсіх краінах свету ахова мацярыні і дзяцінства з'яўляецца прырытэтнай галіной развіцця аховы здароўя. Нягледзячы на недахоп сродкаў, пра гэта павінна клапаціцца і наша дзяржава, бо размова ж ідзе пра захаванне генафонду нацыі.

АВІАЦЫЯ

Некалькі тысяч мінчан сабрала вераснёўскім надзельным ранкам авіяцыйна-спартыўнае свята, якое праводзілася на лётным полі аэраклуба ў пасёлку Баравая. Гэта свята прысвечалася Дню Ваенна-Паветраных Сіл і 65-годдзю Нацыянальнага аэраклуба Беларусі.

Гледачам было прапанавана надзвычай цікавае відэаішоў. На гэты раз стартвалі семнаццаць тыпаў лятальных апаратаў, спартсмены прадэманстравалі масавы дэсант, парашутысты-акрабаці складалі ў небе цудоўныя фігуры. Стаішы дыханне глядачы сачылі за смельцамі, якія раскрылі свае парашуты толькі за 150 метраў ад зямлі... Высокае майстэрства прадэманстравалі таксама планерысты і авіяканструктары. Скончылася ж амаль двухгадзінная праграма пілатажам рэактыўных самалётаў МіГ-29, СУ-27 і баявога верталёта Мі-24.

Свята атрымалася. Яно закранула і ўразіла ўсіх прысутных, і я ўпэўнена, што многія з глядачоў хацелі б таксама некалі зрабіць свой першы скачок, адчуць чароўнасць свабоднага паветра. Аказваецца, гэтая мара можа рэалізавацца. У аэраклубе вопытныя інструктары на працягу 2-3 гадзін праводзяць заняткі, і ў гэты ж дзень можна стаць сапраўдным парашутыстам!

яго прэзідэнта Мікалая Мачанскага, з'яўляецца падрыхтоўка спартсменаў — перш за ўсё парашутыстаў і авіямадэлістаў. А яны, дарэчы, на міжнародных спаборніцтвах заваёўваюць высокія ўзнагароды.

Акрамя таго, самалёты і верталёты аэраклуба служаць і іншым мэтам: на іх ажыццяўляецца лясапатруль, кантралюецца газаправод, часам гэтыя машыны выкарыстоўваюцца для экстраннай перавозкі хворых. На верталётах клуба праходзяць навучанне курсанты ваеннай акадэміі. Як аказалася, аптымізму прэзідэнта Нацыянальнага аэраклуба не займаць. Мікалай Мачанскі ўпэўнены, што ў хуткім часе ў аэраклубе будзе больш цікава, чым у любым іншым аддзяленні, і што ён стане месцам збору аматараў спорту і здаровага ладу жыцця.

Мы жадаем поспехаў супрацоўнікам Нацыянальнага аэраклуба Беларусі і шчыра віншум іх з прафесійным святам!

Нэлі ПРЫВАЛАВА.

НА ЗДЫМКАХ: у час свята; прэзідэнт Нацыянальнага аэраклуба Мікалай МАЧАНСКІ з пілотам рэактыўнага самалёта Альфрэдам КРАЎЧОНКАМ.

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БелТА.

ЗДАРЭННІ

ЗАГАДКА НАРАЧАНСКАГА ВУГРА

Надзвычай гарачае беларускае лета стварыла ў гэтым годзе шмат праблем. Мала таго, што павыгаралі палі, лугі, абмялелі рэкі, самазагараліся тарфянікі, нярэдкамі былі лясныя пажары, дык і па жамчужыне сінявокай Беларусі — Нарачы бязлітаснае сонца нанесла ўдар. А, дакладней, па яе ўнікальнаму насельніку — вугру: прыбярэжныя хвалі выкідалі на пясок дзесяткамі рэдкую і прыгожую рыбу.

З гэтай нагоды ўзнікла нямала розных чутак і домыхлаў. Аднак у чым жа сапраўдная прычына такой незвычайнай для Нарачы з'явы?

Вучоныя і спецыялісты, закліканыя кантраляваць падобныя сітуацыі, гібель вугры тлумачаць высокай тэмпературай вады і бязветранасцю, якія сур'ёзна паўплывалі на гідрамічны састаў вады. Такое становішча назіралася ў азёрах Баторына і Мястра. На думку вучоных, вугор з-за занадта высокай тэмпературы

вады, раслін, якія гнілі, і недахопу кіслароду аслабеў і стаў даступным для розных хваробаворных арганізмаў. Адны з іх — «аэраманоз» і адыгралі для нарачанскага вугра ракавую ролю. Ён быў не ў сілах процістаяць прыбярэжнай хвалі, якая прыбівала рыбу да берага.

Падобная з'ява назіралася ў Беларусі ўпершыню, але раённыя ўлады, прыродаахоўныя службы прынялі ўсе неабходныя меры, каб аслабіць негатыўныя вынікі. Вучоныя лічаць, што драматызаваць сітуацыю не варта: пакуль гаворка ідзе пра гібель толькі некалькіх соцень вугроў.

Скончылася гарачыня, і пачаў мяняцца ў лепшы бок гідрамічны састаў вады, станоўча ўплываючы на стан нарачанскіх азёр. Цяпер вучоным застаецца толькі старанна прааналізаваць атрыманыя даныя і даць навукова абгрунтаванае тлумачэнне нядаўняй гібелі нарачанскага вугра.

Аляксандр ДЫННІКАЎ.

КАШТОЎНЫЯ ПАПЕРЫ Ў ВАЛЮЦЕ

У Нацыянальным банку Беларусі (НББ) распрацаваны праект дакумента, які рэгламентуе выпуск каштоўных папер, наміраваных у валюце для насельніцтва.

Згодна з праектам, гэта будуць каштоўныя паперы Нацбанка, па якіх будзе выплачывацца купонны даход. Чакаецца, што праект дакумента будзе разгледжаны на бліжэйшым пасяджэнні праўлення Нацбанка.

Як растлумачылі ў НББ, выпуск для насельніцтва каштоўных папер у валюце плануецца з мэтай уцягнення ў абарот валютных зберажэнняў грамадзян. Па розных ацэнках, на руках у насельніцтва Беларусі знаходзіцца каля 2 мільярдаў долараў. У той жа час па стану на 1 ліпеня бягучага года ў банках Беларусі валютныя дэпазіты насельніцтва складалі 190,3 мільёна долараў. Іх аб'ём узрос за паўгоддзе на 24 мільёны.

У Міністэрстве фінансаў Беларусі таксама разглядаецца магчымасць выпуску дзяржаўных каштоўных папер у валюце, якія будуць прадавацца насельніцтву.

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь, Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з зарубажнымі краінамі, Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом «Радзіма», калектыў рэдакцыі газеты «Голас Радзімы» выказваюць глыбокае спачуванне галоўнаму рэдактару газеты «Голас Радзімы» Наталлі Уладзіміраўне САЛУК у сувязі са смерцю БАЦЬКІ.

ЖЫЦЦЁВЫЯ СЮЖЭТЫ

ДЗІК-КАРМІЦЕЛЬ

На званок у кватэру адказаў сабачы рык — гучны, папераджальны. Маўляў, хто вы такія? Потым пачуўся спакойны голас чалавека:

— Дзік, сціхні, гэта нашы сябры прыйшлі.

Дзік замаўчаў. Дзверы адчыніліся. І тут нас чакала яшчэ адно здзіўленне. У пярэднім пакоі побач з вялізным сабакам сядзелі два коцікі — беленькі і шэранькі. Было бачна: паміж імі і Дзікам — поўная згода, мір ды спакой.

Гаспадар кватэры працягваў супакойваць:

— Не бойцеся, Дзік вельмі паслухмяны, разумны.

Пра разумнасць ірландскага ваўкадава вагой больш як сто кілаграмаў

гаспадар сабакі Пётр Сапега раскажаў нам дзіўныя гісторыі. Аказалася, што Дзік у пэўным сэнсе яго карміцель. І не толькі ў "пэўным", але і ў прамым.

— Я захварэў, — раскажаў Пётр Дзмітрыевіч. — Інсулт. А працаваў тады на Поўначы. Будаваў Лангепас, як тады казалі, сімвал інтэрнацыянальнай дружбы з Расіяй. Горад гэты ўзводзілі беларусы на свае сродкі.

Хвароба ёсць хвароба. Ды яшчэ такая — інсулт. Пётр Дзмітрыевіч быў ужо адзін: жонка пакінула. У Мінску ж засталася "забраніраваная" кватэра, у яе ён і вярнуўся.

А Дзік... Яго, шчанюка,

падарылі "паўночныя людзі". Там і пачаў даглядаць свайго гаспадара.

— Аднойчы мне стала вельмі дрэнна, — успамінаў Пётр Дзмітрыевіч. — Думаю: "Што рабіць?" Звярнуўся да Дзіка: "Паддай, родненькі, вады". І што вы думаеце? Той падсунуў крэсла да крапа, які адкрыў зубамі, наліў у чайнік вады і падаў мне.

Я быў літаральна ашаламлены гэтым.

Далей — больш. Дзік пачаў тварыць сапраўдныя чуды. Даплёўся нека Пётр Дзмітрыевіч да магазіна. Купіў прадуктаў. Дзік наглядаў, як гэта робіцца. Пётр Дзмітрыевіч пераканаўся, што яго чацвераногі сябра зразумеў "працэдур". Дамовіўся з прадаўшчыцай, якая вельмі здзіўлялася "здольнасцям" ваўкадава. Гаспадар пачаў пасылаць сабаку па прадукты. Дзік прыносіў прадаўшчыцы запіску, грошы. Жанчына клала яму ў сумку патрэбнае — і сабака вяртаўся дахаты.

— Неяк угледзелі Дзіка алкаголікі, — згадаў Пётр Дзмітрыевіч. — Хацелі пажывіцца. Сунуліся да яго, але ж вы бачыце, які ён дужы, вялікі. Ды і не дурны, каб некаму паддацца. Карацей, адказ быў такі, што больш ніхто не асмельваўся да Дзіка нават блізка падыходзіць.

Пётр Сапега раскажаў і пра іншыя "чалавечыя" адносіны паміж ім, хворым чалавекам, і разумным сабакам Дзікам.

Мікалай ДЗЕЛЯНКОЎСКИ.
Фота Віктара СТАВЕРА.

ФУТБОЛ

ЛЕГІЯНЕРЫ ПРЫБЫЛІ НА ГУЛЬНІ НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ЗБОРНАЙ

Нацыянальная зборная Рэспублікі Беларусь

па футболе напярэдадні адборачных матчаў чэмпіянату Еўропы склала мацнейшых беларускіх футбалістаў. Сярод іх Сяргей ГУРЭНКА, які іграе за футбольны клуб "Рома" (Італія), Андрэй ЛАЎРЫК (зараз выступае за маскоўскі "Лакаматыв"), Генадзь ТУМІЛОВІЧ, ватарат зборнай Беларусі (абараняе вароты футбольнага клуба "Жамчужына" (Сочы, Расія), Пётр КАЧУРА — за "Шэфрылд Юнайтэд" (Англія).

Фота Генадзя СЯМЁНАВА, БелТА.

АСОБА

● **Мікола САВІК,**

член Міжнароднай акадэміі інфармацыйных тэхналогій.

ПРЫВАБНАЯ кніга вершаў "Удзіўленне" (на рускай мове) Аляксандра Шырокава ўзяла назву аднайменнага верша, які заслужоўвае таго, каб быць у зборніку першым. Паэт здзіўляецца, што радасць быцця захавалася ў ім з даўніх дзіцячых гадоў, што ацалеў на мінулай вайне. Яму цікава, як пастаўкі лунаюць у паднябессі, што адчуваюць яліны і "почему в волосах у красавиц кружатся метели". Увогуле, аўтар здзіўляе ўсё, што пакідае многіх іншых людзей абьякавымі, на што яны з-за паўсядзённасці не звяртаюць увагі.

дзе пастаянна на фронце, а з трывожнага царкоўнага звону:

Я помню день,
когда в набаты
Хромой старик бил,
не устав,
когда солдаты и солдаты
вновь появились на устах.
Источно бабы голосили,
вернув богов из небытия,
и этим криком известили
начало вдовьего житья.

Яшчэ ў 1943 годзе пасля паскоранага курса навучання ў вучылішчы зенітнай артылерыі ў Ніжнім Ноўгарадзе Аляксандр Шырокаў стаў афіцэрам, малодшым лейтэнантам. Пасля Перамогі прабыў ў арміі і ваенных навучальных установах амаль чатыры дзесяцігоддзі.

З 1963 года жыццё А. Шырокава звязана з Беларуссю, дзе ён пачаў займацца навукова-педагагічнай дзейнасцю ў Мінскім вышэйшым інжынерным зенітным ракетным вучылішчы праціпаветранай абароны. На беларускай зямлі ён адбыўся як буйны вучоны, педагог, арганізатар, творца. На яго рахунку — напружаная і выніковая навуковая праца па тэорыі надзейнасці і эксплуатацыі складаных радыёэлектронных сістэм, метадах ацэнкі і забеспячэння іх якасці, дзесяці навуковых артыкулаў, апаратна-праграмных распрацовак і комплексаў спецыяльнага прызначэння, шэраг вынаход-

ЗАХАВАЦЬ РАДАСЦЬ БЫЦЦЯ ЗДОЛЕЎ І Ў 75 ГАДОЎ Аляксандр ШЫРОКАЎ, ВУЧОНЫ І ПАЭТ

Всё ешчэ удзіўляюць тому, што люблю, што красу в некрасивых открыть я умею, что мгновенья удачи без страха ловлю, перед памятью павших благоговеею.

Вось з такіх годных, нязмучаных, шчырых радкоў складаецца пазычаная кніга. У ёй 130 вершаў разнастайнай тэматыкі. Вершы мілагучныя. Лёгка чытаюцца, глыбока ўспрымаюцца. Яны пісаліся ў першую чаргу для душы і прысвечаліся часцей за ўсё сябрам, блізкім.

Кніга — своеасаблівы лірычны подступ да аўтабіяграфіі паэта, якая непарыўна звязана з жыццём краіны, лёсам народа. Адна з галоўных тэм вершаў навяяна мінулай вайною.

Успаміны пра вайну дамінуюць ва ўсёй творчасці паэта. Сімвалы, узрушаныя паучыці ўнікаюць пастаянна, нечакана. Праз дзесяцігоддзі, каторы раз прымушаюць перажыць драматызм сітуацыі і вялікі сэнс асабістага ўдзелу і змагання:

Как кровь моя
и подвиг скромный
помогут выстоять в борьбе
вдруг ставшей близкой
и огромной
моей страдальце земле.

Карціны дзяцінства, юнацтва, вясковага даваеннага жыцця (радзіма А. Шырокава — вёска Зааўраг Вяцкай вобласці, дзе ён нарадзіўся 14 верасня 1924 года) паэт таленавіта падаў у вершы "Хочу домой...":

Где мир теперешний
не знал,
не понимал, как я богат:
почти ничем не обладая —
я был щедрее во сто крат.

Усё перакрэсліла вайна, якая ў расійскай глыбінцы пачыналася не з бамбардзіровак, прарэзлівага віскату бомб, аглушальных выбухаў і страляніны, як у Беларусі і як потым бу-

стваў, апублікаваныя ў Маскве і Мінску манаграфіі, бліскучая абарона ў Маскве доктарскай дысертацыі.

У 1973 годзе А. Шырокава надаецца званне прафесара. Адзін за другім абараняюцца яго вучні і становяцца спецыялістамі вышэйшай кваліфікацыі — кандыдатамі і доктарамі навук. За дасягненні ў навуцы і стварэнне складаных радыёэлектронных прыладаў і кібернетычных сістэм ён у 1975 годзе атрымаў ганаровае званне заслужанага дзеяча навукі і тэхнікі Беларусі. Яшчэ праз два гады ў вострай канкурэнцыі з іншымі вядомымі навукоўцамі абіраецца членам-карэспандэнтам Беларускай акадэміі навук. Інтэнсіўна працягваў даследаванні ў галіне вызначэння заканамернасцей з'яўлення, геранталогіі складаных тэхнічных сістэм.

З 1980 года А. Шырокаў — прафесар Белдзяржуніверсітэта, загадчык кафедры і дэкан факультэта радыёфізікі і электронікі. Выходзяць з друку яго кнігі "Асновы тэорыі камплектавання" (1987 год) і шэраг іншых навуковых прац.

У 1990 годзе няўрымслівы А. Шырокаў заснаваў пры Белдзяржуніверсітэце інстытут сучасных ведаў, які з 1993 года стаў самастойным інстытутам, першай у Беларусі недзяржаўнай вышэйшай навучальнай установай. Тое, што ён арганізаваў і стаў рэктарам гэтай ВУНУ, лічу вяршыняй яго педагагічнай дзейнасці, найадказнейшым крокам у жыцці. Бо адважыцца на яго можа толькі вопытны, мудры і рашучы педагог, вучоны, арганізатар. Гэтыя якасці ўласцівыя А. Шырокаву. У інстытуце ўкараняюцца новыя інфармацыйныя навучальныя тэхналогіі на базе сучасных сродкаў влічальнай тэхнікі, аператыўных сістэм і праграмных комплексаў па розных галінах ведаў. Функцыянуюць дзесяць факультэтаў, у тым ліку гуманітарны і мастацтва, філіялы ў Брэсце, Віцебску, Гродне.

ВЕРНЕМСЯ, аднак, зноў да паэзіі. Чытач, напэўна, пераканаўся, што насычанае падзеямі жыццё і здабыткі ў розных сферах інтэлектуальнай дзейнасці ўяўляць невычэрпную крыніцу творчасці паэта. Другой па важнасці тэмай, па вызначэнні аўтара, з'яўляецца каханне:

Вторую песню
я о любви пою,
Как о начале,
как о продолженьи...
Я по любви и жизнь
свою крою
другим и самому
на удивленье.

Лірычныя споведзі А. Шырокава — часцей за ўсё маналогі-развагі з сабою, звароты да выбранніцы, каханай. Але для яго лірычнага героя характэрнае не захопленне пачуццё юнака, а больш ураўнаважанае, больш глыбокае эмоцыі. Аўтар знаходзіць небанальныя вобразы і дэталі, арыгінальныя, свежыя думкі і параўнанні.

Запамінальныя радкі, у якіх паэт выказвае падзяку і павагу да сваіх бацькоў, іх маральна-этычных заветаў (вершы "Матери", "Гордость", "Отцовское слово"). З якой цеплынёй, пяшчотай і адначасова вялікім спачуваннем звяртаецца ён да маці з яе сціплай сялянскай доляй. Сваім бацькам аўтар ганарыўся з дзяцін-

ства. І за тое, што кавалём працаваў, эскадроны ў атаку вадзіў, што ведаў яго Варашылаў, і за тое,

Как умел
он добрейшим быть,
Как умел иногда уступать,
очень нежно детей любить,
стариков от души уважать.
Можно много

о нём сказать —
я отца не могу не любить.
Дважды был приговор:
"Расстрелять!",
дважды он оставался жить.

А. Шырокаў усё жыццё помніць бацькоўскія словы аб працавітасці, дабрыві, сулленнасці, абароне слабых і жанчын. Да матыву бескарыслівасці паэт звяртаецца неаднаразова.

А. Шырокаў верыць у важнае прадвызначэнне паэзіі. Яна святое, высокае і вечнае. Не пагадзіцца з ім немагчыма, так пераканаўча і доказна гучаць яго словы.

А в стихах —
невозможно солгать,
Как нельзя быть веселым
на тризне...

Как поэзия
Жизни под стать,
Так и правда
в поэзии жизни.

У зборніку частыя філасофскія развагі на ўзроўні афарызмаў аб шчасці, непрымальнасці здрады, подласці, аб карысці духоўных каштоўнасцей, сэнсе чалавечага існавання.

А. Шырокаў усюды, дзе ён працаваў, пакінуў важкі след сваіх спраў. Спадзяюся, што яго мара "вот так и я живу пока мечтой — оставить след заветною строкой" спраўдзіцца таксама. Для гэтага раю прачытаць яго вершы, каб думаць і перажываць разам з ім, захопленым і мудрым чалавекам, якога Міжнародны біяграфічны цэнтр у Кембрыджы ўключыў у лік 2 000 лепшых людзей свету XX стагоддзя.

УРАЖАННІ

ЧАЛАВЕК —
ГЭТА ВАМ НЕ МУМІЯ, —
УЗЯЎ СА СКЛЕПУ
І ВЫШТУРХНУЎ ВОН.
ЧАЛАВЕК —
ГЭТА САД
З ЗАЛАТЫМІ ДУМАМІ.
ДЗЕ ПА ЖЫЛАХ ПРАХОДЗІЦЬ
БЛАКІТНЫ АГОНЬ.

Валеры Маракоў.

ДАСЛЕДАВАННЕ XXІ СТАГОДДЗЯ ЎЗРОЎНЮ

Прайшло ўсяго каля года, як у беларускім друку з'явілася імя — Леанід Маракоў. Але адразу з першых публікацый (а яны былі досыць вялікімі па аб'ёме) перад чытачамі паўстаў аўтар, які кожны свай радок напаўняе не проста інфармацыяй, а інфармацыяй, што друкуецца ўпершыню. Чытаеш

так, як павінны працаваць навукоўцы ў час сучаснай камп'ютэрызацыі, калі не абавязкова пісаць і перапісваць усё ад рукі ці друкаваць на машыны.

На сённяшні дзень Л. Маракоў — гэта праобраз даследчыкаў беларускай літаратуры XXI стагоддзя. Можна гучыць і занадта высока, але на самай справе ўсё так. Рана ці позна кожны сур'ёзны навуковец будзе дасканала валодаць камп'ютэрам, і, магчыма, тады тое, што сёння робіць Л. Маракоў, будзе звычайнай справай. А пакуль што сваёй працаздольнасцю Леанід здзіўляе рэдакцыі газет і часопісаў.

Пачаў жа сваю даследчыцкую дзейнасць Леанід Уладзіміравіч з цікавасці да жыцця і творчасці паэта Валерыя Маракова, які ва ўзросце 28 гадоў быў расстраляны сталіністамі. Чаму спачатку найбольш зацікавіў Валерыя Маракоў? Ды таму, што не даваў спакою радавод: Л. Маракоў з'яўляецца пляменнікам паэта. А ўжо потым Леанід

Маракоў адчуў, што ён здольны вярнуць з нябыту імёны іншых таленавітых людзей, якія ў свой час шмат зрабілі на ніве нацыянальнай культуры.

І вось зусім нядаўна «Беларускі кнігазбор» выдаў кнігу Леаніда Маракова «Валеры Маракоў», у якой на прыкладзе лёсу таленавітага паэта паказана панарама літаратурнага жыцця 20-х — 30-х гадоў нашага стагоддзя. Аўтарам шырока выкарыстаны архіўныя дакументы, у тым ліку раней недаступныя даследчыкам. У кнізе змешчана таксама больш за сотню (!) фотаздымкаў, многія з якіх друкуюцца ўпершыню.

Па кнізе Л. Маракова можна амаль цалкам ўзняць жыццё не толькі яго дзядзькі Валерыя Дзмітрыевіча, але і ўсяго творчага асяродка таго часу. Па сутнасці, гэта кніга — першы том энцыклапедыі беларускіх літаратараў XX стагоддзя. Праўда, можна нехта з навукоўцаў і не пагодзіцца з такой маёй думкай, але, відаць, ніхто не будзе прэчыць, што Леанідам Мараковым зроблена вялікая даследчыцкая праца, якая заслугоўвае чытацкай удзячнасці і павагі. На жаль, кніга выйшла накладам усяго сто асобнікаў.

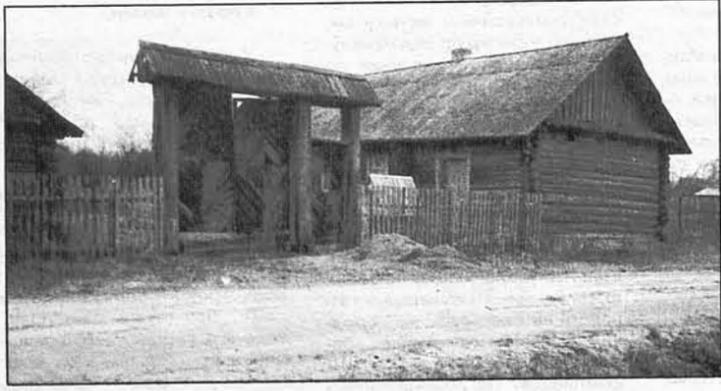
Віктар ШНІП.

артыкулы Леаніда Маракова і напачатку не верыш, што ўсё гэта піша адзін чалавек. Складваецца ўражанне, што на яго працуе цэлы навуковы калектыў. Але, калі пазнаёмішся з Леанідам бліжэй, зразумееш: чалавек, які па адукацыі далёкі ад літаратуры, жыве і працуе

● **Генадзь ШАРЫ**, начальнік Дзяржаўнай гісторыка-культурнай экспедыцыі.

Дняпро, як і большасць рэк на зямлі, цячэ з поўначы на поўдзень. Прыпяць, у адрозненне ад іншых рэк, цячэ з захаду на ўсход. З патаемных нетраў зямлі струменіць жыватворная вада, насычае плутую глебу вільгацю. І ўзрастаюць дрэвы, кветкі, птушкі. У пушчах знаходзіць прытулак звяр'ё, а людзі селяцца каля рэк ды лясоў, ладзяць сабе хаты. Край гэты спрадвечу завуць Палессем, а яго насельнікаў — палешукамі.

Вёска Ляды.

СПАДЧЫНА

Паказваючы сваім знакамітым гасцям оперу з такім сюжэтам, Сапега як бы пакепываў з іх шляхецкага гонару.

Тэатр у Дзярэчыне праіснаваў да 1795 года. Калі будынак задумалі прыстасаваць пад новыя патрэбы, узнікла праблема — куды падзець тэатральную заслону. Створаная мастаком К. Отальсанам на сюжэт купанія Дзіяны-паліўнічай, яна мела бясспрэчную мастацкую вартасць. Урэшце на аголеную Дзіяну ўпала вока тэатральнага антрэпрэньера Д. Мараўскага, і заслона была прададзена для новага тэатра ў Вільні. Прыняўшы каштоўны груз, дырэктар віленскага тэатра загадаў зрабіць ва ўліковай кнізе наступны запіс: «Занавес быў прывезен из Деречина, он изображал купель Дианы, с гротом нимф, состоящим из приличной группы, в которую входило восемнадцать фигур».

У фамільнай бібліятэцы Сапегаў у 1761 годзе меўся цэлы драматургічны аддзел. Калі меркаваць па ім, на дзярэчынскай сцэне маглі ставіцца п'есы Русо, Карнэля і Расіна, італьянскіх, іспанскіх драматургаў, творы Францішка Багамольца і Уршулі Радзівіл. З апошнім аўтарам у рэжысёра маглі быць праблемы, бо Сапегі да княжацкага роду Радзівілаў ніколі не мелі вялікай любасці. І прычына гэтага — не банальнае спаборніцтва ў раскошы, як часам пісалі савецкія гісторыкі. З Ружанаў і Дзярэчына ў бок Нясвіжа чуліся папрокі зусім іншага кшталту. Сапегі абвінавачвалі Радзівілаў у недахопе беларускага патрыятызму, у зачэстай аглядцы на Варшаву.

Князь Міхал Сапега, заняты дзяржаўнымі і гаспадарчымі клопата-

Працяг.
Пачатак у № № 32—34.

мі, не заўсёды мог наведваць тэатральныя паказы. Куды больш заўзятай тэатралкай была ягоная жонка Магдалена Агнешка з Любамірскіх. Пра гэтую жанчыну варта распавесці больш падрабязна. Першы яе муж памёр неўзабаве пасля вяселля. Пашлюбаваны з Сапегам, прыгожая і энергічная Магдалена неадкладна занялася прасоўваннем князя, на той час полацкага ваяводы, на больш вы-

свае прэчэнне з жонкай месціскага ваяводы. Польскія гісторыкі ў гэтым часу не могуць падлічыць, колькі дзён так з'явілася на свет у выніку заман-Станіслава Аўгуста з Магдаленай Агнешкай. Вядома, што на дачу іх сына Міхала (ці не ў гэтым годзе ў мужа названы?) і дачку Каралевы аддадзеных на выхаванне ў каталіцкую сям'ю, кляпатлівая матуля сама смерці не шкадавала грошай.

МЕСТА ЧЖОВЫР

Урываак з кнігі «Дзярэчына»

А. САПЕГА.

сокія дзяржаўныя пасады. Злыя языкі сцвярджалі, што князь атрымаў булаву польнага гетмана дзякуючы найперш таму, што перад жончынымі вабнотамі не ўстаяў сын аднаго з высокіх дзяржаўцаў. Пасля абрання караём Станіслава Аўгуста Панятоўскага Магдалена становіцца каралеўскай фаварыткай, вытрымаўшы кан-

спектаклі ў Варшаве і Парыжы, вялі бурнае свецкае жыццё. Мясце, узнікненне тэатраў у Дзярэчыне і Ружанах сталася магчымым дзякуючы найперш яе захапленню. Князь аднавіў бавіла час з князем у аднавіў Юзафа Крашэўскага, Сапегі і іншых. На думку вядомага пісьменніка і афіцэра Крашэўскага, Сапегі былі жывы асобна ад жонкі, бо яны былі сведкам яе рамана з іншым.

Аднак тэатр быў не адзінай такратычнай забавай у Дзярэчыне. Пасля смерці князя Сапегі сведчанні вядомай даследчыцы польскай культуры Вольгі Дзярэчынскай у XVIII стагоддзі мястэчку з цэнтраў музычнага жыцця ў Беларусі. Тут існавалі прыватныя капэлы, вайсковая капэла і іншыя навучальныя ўстановы з вышэйшай музыкі. У капэле, што вядомыя Аляксандру і Казімеру, дзейнічала з 1765 да 1820 года. У Ружанах, а потым у

ЭКСПЕДЫЦЫЯ НА ПАЛЕССЕ

І СТАЛА ВАДА Ў РЭКА

Рака Прыпяць.

У канцы другога летапіснага тысячагоддзя ўпала на зямлю зорка Палын. Упала акурат туды, дзе рэчышча Прыпяці скіроўвае сваю плынь на поўдзень. І стала вада ў рэках горкаю. Асірацелі хаты. Апусцелі вёскі.

Як гэта ні горка казаць, але чарнобыльская зона дае найбагацейшы матэрыял для даследавання традыцыйнай палескай культуры. Высілкамі Дзяржаўнай гісторыка-культурнай экспедыцыі літаральна з-пад чарнобыльскага попелу выратаваны тысячы адметных помнікаў этнаграфіі і народнага мастацтва, на падставе якіх створаны чарнобыльскі фонд Музея старажытнабеларускай культуры.

Калыбань. Вёска на Брагіншчыне. У самой назве чуецца подых старажытнасці. Тут, на беразе Брагінкі, прытоку Дняпра, ва ўрочышчы Газбуг, дзве тысячы гадоў таму ўзнікла селішча. Аб гэтым сведчыць ляпная кераміка, знойдзеная археолагамі, а ва ўрочышчы Замосце захаваліся шэсць старажытных курганіў.

Вёска была вялікая. У старых хатах пад чаротавымі стрэхамі і

сёння можна адчуць суразмераны лад побыту палешукоў, што некалі тут жылі. Кросны, зачэпленыя да прасніцы кудзеля з верацяном, жорны, ступа, цэбар, ярмо, плечыня з лазы кашы і прылады для рыбалкі сведчаць аб устойлівых традыцыях, што перадаваліся з пакалення ў пакаленне на працягу тысячагоддзяў.

І ў кожнай хаце — палічка для абразка. Вісеў ён у чырвоным покуце, аздоблены белы чырвона-белымі ручнікамі-набожнікамі. Шмат якія хаты на Палессі яшчэ і сёння захоўваюць свае характэрныя традыцыйныя асаблівасці.

Хата на Палессі звычайна размяшчаецца перпендыкулярна вуліцы. У бедных хатах падлога была глінабітная (ток), у больш багатых — драўляная, з дошак (масніц). Пры ўваходзе ў правым ад дзвярэй куце размяшчалася печ, побач ляжанка для старых. Па дыяганалі ад печы ў куце хаты абсталёўвалася месца, якое звалася покуць, кут. Тут стаў стол, над ім віселі абразы з ручнікамі (набожнікі). У сценах, што складалі кут, былі

звалася прыцэпачным.

Паміж печу і далыняй ад уваходу сцяною — шырокі памост для снання — палок. Падполле — месца пад палком — і падпечка на зіму агароджвалі дошкамі: у маразы сюды пусkali курэй і маладняк. У падпечка саджалі квактух. Куратнік пад печу звяўся катух.

Па сценах каля кута замацоўвалі лавы з дуба шырынёю каля 60 сантыметраў. Каля ўваходу ў хату замацоўваўся ўспон для вёдзэр з вадою. Адзін успон ставіўся да стала. Маленькія ўспончыкі служылі для гаршкоў, глечыкаў, гарлачыкаў.

Падчас снадання на лавы садзіліся толькі мужчыны. Жанчыны елі стоячы ці прымасціўшыся на ўспоны, каб было зручна падаваць на стол страву.

Над услонам каля дзвярэй прыбівалі ложкачкі ці заложнікі для ўтыкання драўляных лыжак. Вышэй была палічка для місак.

Ад коміна і да сцяны прымацоўвалася жэрдка, на якую вешалі на ноч адзенне для прасыхання. У папярэчныя сцены хаты

два акны (кутнія вокны). Па сценах яны былі размешчаны несіметрычна, бліжэй да кута. Трэцяе акно, налева ад уваходу на сцену па рацэ вусця печы,

ўразалі пад кут, на іх жэрдках вешалі сям'ю. Тут жываць, лён.

Вугал каля дзвярэй гаршкоў і чыгунныя хлечыцы чарга для варэння.

Для папярэдняга тэрны пагодвор. Кнуты пагодвор аднаго пагодвор дзвюх форм: адна будоў стаіць прылягаючы да гародавымі і паралельнаму га боку гароджваецца (важельніц) у прырэзны двара.

Пагонныя перпендыкулярнаму месца і скарачаны даўжыняй і шырынёю вёскаў.

У складаных уваходзячых сам на слупы зерне; вяртаючыся пабудова гароднінныя ляны зручскатным і столлю і сцяне.

Супраць сярэдзіны метражы прыка. Сюды вешалі гаршку вуліцы. На дзвярэй

былі заняты музыкі: клавесініст Жабро, скрыпач і скрыпічны майстар М. Паўкэр, скрыпач і кампазітар Т. Зыгмунтоўскі, клавіцымбаліст Бэлке. Дзярэчын чуў капэлістаў з нязвычайнымі замежнымі прозвішчамі Тэнарына, Фэзэрыя, Карнэр. Ад свецкіх італьянскіх і французскіх капэл не адставалі беларусы Якуб Казлоўскі, Дамінік Пташынскі і Лукаш Шышкоўскі. Двух апошніх падараваў Сапегу спла-

Міхась СКОБЛА

РЭНЕСАНС

ДЫЯРЫЮШ

вуты гродзенскі мецэнат Антоні Тызенгаўз. У сапегавскай капэле выступілі вядомы скрыпач Чырпрыяні Карм'е. Вучань славуага А. Назары, ён даваў канцэрты ў Санкт-Пецярбургу і Варшаве. Слых дзярэчынскіх меламенаў цешыў чэшскі піяніст Войцах Жыўны, які потым стане першым настаўнікам Фрэдэрыка Шапэна. Адмыслова для капэлы пісаў музыку нямецкі кампазітар Іоган Шульц.

Другі дзярэчынскі музычны калектыў, апроча мазурак і паланезаў, мусіў развучаць вайсковыя маршы і называўся вельмі паважна — капэла пешага палка Вялікай Булавы Вялікага княства Літоўскага. У 1774 годзе ў яе склад уваходзілі спадары Літкоўскі, Пядзішароўскі, Сарацачынскі, Сісловіч і Ханцінскі.

Трэба думаць, капэлісты не сядзелі без працы. Першая капэла павінна была абслугоўваць усе прыдворныя

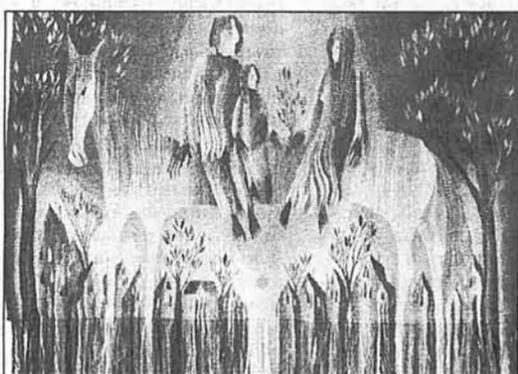
забаўляльныя імпрэзы — а сапегавыя балі цягнуліся часам да раніцы. Яна суправаджала таксама ўсе тэатральныя пастаноўкі — а ў Дзярэчыне, як мы памятаем, быў вялікі попыт на французскія оперы. Апошні кароль польскі і вялікі князь літоўскі Станіслаў Аўгуст Панятоўскі, пачуўшы капэлу ў 1784 годзе ў Ружанах, застаўся дужа задаволены і загадаў шчодро ўзнагародзіць музыकाў. Другая капэла, мабыць, уздымала баявы дух выхаванцаў дзярэчынскай Вайскавай акадэміі.

Каб не надта сумаваць па жонцы, якая шукала прыгодаў у Варшаве, князь Аляксандр Міхал Сапега не шкадаваў грошай на жыццё свайго двара ў Дзярэчыне. У 1776 годзе выдаткі склалі каля 43 000 залатых, у тым ліку на асабістыя патрэбы князя пайшло 6 500 залатых, на дваровую кухню — 4 500, на плату служанкам, конюхам і леснікам — амаль 30 000 залатых. Жаўнеры-найміты, чым абавязкам было нясенне ганаровай варты і стрэльба з гармат падчас урачыстасцяў, атрымалі 2 000 залатых. Заўважым, што гэта былі толькі дваровыя выдаткі. А каб хоць прыблізна ўявіць, што азначала ў той час сорок тры тысячы залатых, мы параўнаем яе з гэтак званымі вытворчымі выдаткамі. Дык вось, на ўсю велізарную дзярэчынскую гаспадарку (развіццё жывёлагадоўлі, будаванне суднаў на Шчары, выплату заробкаў ды інш.) з сапегавскіх рахункаў у тым жа годзе было знята трохі больш за 26 000 залатых. На вяртанне пазык і судовыя выдаткі князь мусіў раскешліцца яшчэ на шэсцьдзесят з паловай тысяч. А агульны бюджэт дзярэчынскага маёнтка склаў амаль 130 000 залатых. Выходзіць, каля траціны грошай ішло на бяседы і забавы, падчас якіх князь спрабаваў забыць смуглявыя вочы сваёй прыгажуні Магдалены Агнешкі.

ВЫСТАВЫ

ГАБЕЛЕНШЧЫК УЛАДЗІМІР ЛІСАВЕНКА

«Прагулка вечарам».

Уладзімір Лісавенка — не толькі таленавіты майстар мастацкага ткацтва, але і прароджаны педагог. Шмат гадоў ён выкладае ў мінскай школе № 3, дзе яго ўрокі — гэта творчы працэс, у які запрошаны

асяроддзе, характэрныя для твораў на тэму сям'і, якой мастак надае шмат увагі.

Почырк Уладзіміра Лісавенкі лёгка пазнаецца — выразная малюначная аснова ў спалучэнні са стрыманай колеравай гамай, высакароднай па гучанню.

Разам з буйнымі фарматамі мастак працуе ў міні-габелене, дэманструючы віртуознае валоданне майстэрствам у гэтым спецыфічным відзе мастацтва.

У кнізе водгукаў адзін з наведвальнікаў пакінуў сваё мер-

Праца з прахай, у звыклым разуменні, не вельмі асацыіруецца з мужчынскім вобразам. Але менавіта мужчыны-мастакі сядзейнічалі развіццю на Беларусі аднаго са старажытных відаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва — габелена.

ўсе дзеці. Яны маюць унікальную магчымасць назіраць стварэнне твора ад нараджэння задумы да яго поўнага ўвасаблення.

Выставы мастака-педагога — гэта таксама важны выхавальчы момант, што дазваляе ўбачыць значнасць працы мастака ў грамадстве, яго ўклад у культурнае жыццё краіны.

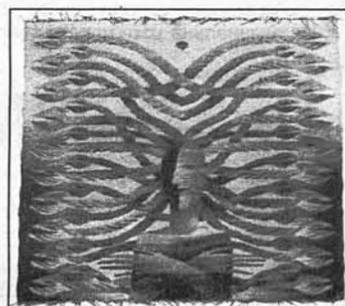
Выстава габелена Уладзіміра Лісавенкі, падрыхтаваная галерэяй "Lasandr" у Мінску, прадставіла творчы патэнцыял мастака з шырокім дыяпазінам тэм — ад простых пейзажных матываў да складаных кампазіцый, напоўненых філасофскімі развагамі аб чалавечым быцці.

Узвышаныя вобразы, пагружаныя ў рамантычнае

каванне аб творчасці Уладзіміра Лісавенкі, да якога далучаюцца і арганізатары выставы: "...Вашы творы захапляюць і радуецца, супакойваюць, нясуць цяпло і ўтульнасць.

Рады, што вам удалося самарэалізавацца..."

Ларыса БОРТНІК, мастацтвазнаўца.

«Гаргона».

АХ ГОРКАЮ...

тонкія бэльжэрдкі. На алька з дзішвалі бяліз-

завуся калялі вілкі для ёмка для пахлеба, кагалю, ве-

дзіб характор. Незамор існуе ў днарадавым адарчых паагу з хатаю, цаў, у двухгаспадарчыя з другі рад, з адкрытаг двора абаслам (пляваротцамі) ній сценах

стаяць вуліцы, зайцягу меней тым самым істотна для пбудоў (кельц), чаахоўвалася ацяпляльная ванна зімою. Гэта драўны, з двухдраўлянаю паддогай. Уае акенца. равей да агароджаглае месца метра — ямы прыносілі ў лева ад увааснаў капусНасупраць загародка

— засека для бульбы. Бывае, замест ямки рабілася з вялікіх камянёў печ без коміна. Павец — навес вакол двара, дзе ставіліся падводы, санкі, складваліся дровы. Адрына — хлёў, там захоўвалі корм для жывёлы, сена і салому, неабмалочанае жыта. Стадола — пабудова ў багатых сям'ях, прызначаная спецыяльна для захоўвання неабмалочанага жыта.

У пачатку ХХ стагоддзя ў традыцыйнай забудове палескіх вёсак яшчэ захоўваўся парадак, які ўсталёўваўся тут вякамі. Сацыяльны статус сялянна савецкага перыяду і калгасна-саўгасны лад парушылі гэты парадак. Асабліва вялікі ўрон прычыніла так званая "раскулачванне". Новы лад патрабаваў і новых формаў дойлідства. Тым не меней, нейкі час яшчэ спрацоўвала інерцыя вякоў, і да сярэдзіны 40-х гадоў палеская вёска захоўвала сваё традыцыйнае аблічча.

Але ў пасляваенны перыяд, калі пачалося ўзбудаванне саўгасна-калгасных гаспадарак, традыцыя ў забудове палескіх вёсак парушаецца. Шмат якія з іх, прызнаныя дырэктывымі органамі "неперспектыўнымі", увогуле знішчаюцца.

Цэнтрам новай гаспадаркі становіцца калгасны двор з тыповымі будынкамі фермаў, выкананых з бетону і цэглы. Замест ветракоў і цэркваў палескія ландшафты "аздабляюцца" воданепарнымі і сіласнымі вежамі, элеватарамі. Мянэцца аблічча сялянскіх сядзіб. Ад функцыянальнага комплексу гаспадарчых пбудоў, што разам з хатаю складалі адзіны ансамбль, застаецца хлёў, а сілуэт новай хаты губляе тую пластычную прывабнасць,

якая складалася вякамі.

Тым не меней, да нашага часу ў вёсках чарнобыльскай зоны захаваліся адзінкі сялібных комплексаў (нават з саламянымі і чаротавымі стрэхамі), якія даюць уяўленне аб традыцыйным дойлідстве палешукоў.

Колькі іх, адселеных вёсак, вёсачак, хутароў! Чыкалавічы, Вялімаў, Прыстаньскае, Пасудава, Кулажын, Нежыхаў, Спярыжжа, Ляды, Сувіды, Жэрднае ў Брагінскім раёне; Надтачаўка, Даўляды, Хаткі, Дзернавічы, Баравічы, Апопы, Ціхін, Лісавы, Радомля, Дуброва ў Нараўлянскім раёне; Ліствяны, Уласы, Лясок, Слабодка, Пласкае, Варацец, Хвашчоўка, Чэхі ў Хойніцкім раёне.

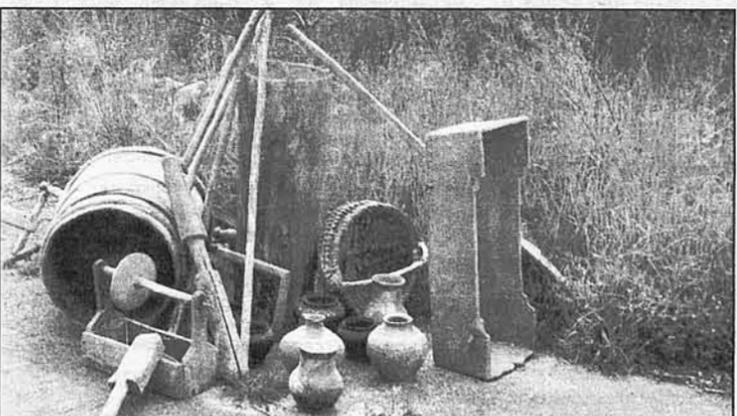
Пералічаныя вёскі — гэта толькі невялікая частка той

Каплічка на могілках (вёска Буда-Лельчыцкая).

тэрыторыі, што апынулася пад радыяцыйным попелам. І ў кожнай вёсцы людзі размаўлялі на мясцовым дыялекце. Але больш падрабязна аб гэтым у наступнай частцы публікацыі.

(Працяг будзе).

Рэчы сялянскага побыту (Брагіншчына).

СЛАВУТАСЦІ БЕЛАРУСКАГА БАЛЕТА

РАМЭО З РУДЗЕНСКА

Кувейт. Далёкая азіяцкая краіна. Насельнікі — загадкавыя бедзіны, якія нярэдка жывуць у чорных палатках з казінай воўны. Але яны і заўзятыя тэатралы. Гэта для іх вырабляў дуэты і складаныя "па" наш зямляк і суродзіч Яўген Паўловіч. Сталы, таленавіты майстар сцэны патрапіў у Кувейт на гастролі з трупай Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР. Так сфарміравалася, утварылася сцяжынка, сувязная нітка паміж Беларуссю і далёкай азіяцкай краінай.

А калі ўвогуле згадваць пра гастролі Яўгена Паўловіча па межы, то складаецца цэлы спіс краін далёкага і блізкага свету: Германія, Польшча, Венгрыя, Балгарыя, Фінляндыя, Канада... Маршруты творчых паездак самыя розныя. У агульным кантэксце азнамлення свету з беларускім балетам паездкі, заўважым, прадстаўнічыя, значныя.

Атрымаўшы развіццё ў сярэдзіне XVIII стагоддзя, беларускі балет для ўсяго астатняга свету доўга заставаўся тайнаю за сямю пячатамі. Нават у гады савецкай улады шырыў сваю вядомасць хіба што толькі ў прасторы СССР. Між іншым, балетныя карані на Беларусі глыбокія. Асабліваю ролю тут адыграў другі пухаўчанін — Канстанцін Алексіювіч. Нарadzіўся ў 1884 годзе ў вёсцы Бахаравічы. Дарэчы, усяго за 15 кіламетраў ад Рудзенска — радзімы Яўгена Паўловіча. Яшчэ ў 1906 годзе Канстанцін Алексіювіч скончыў Пецярбургскае тэатральнае вучылішча. У 1921—1928 гадах — балетмайстар БДТ-1 (сучасны Купалаўскі тэатр). Ставіў танцы, карагоды, гульні, абрадавыя сцэны ў драматычных спектаклях

"На Купалле" Міхася Чарота, "Машэка", "Каваль-вавода", "Кастусь Каліноўскі" Еўсцігнея Міровіча, "Вяселле" Васіля Гарбачэвіча і балеты "Капелія" Л. Дзліба, "Фея лялек" І. Баера — першыя балетныя пастаноўкі для прадстаўлення беларускага балета ў Расіі, у Сярэдняй Азіі (дзе і памёр у 1943 годзе).

Другая славатасць беларускага балета Юлія Хіраска — таксама ўрадженка Пухаўшчыны. Летась ёй споўнілася 69 гадоў. На сцэне Дзяржаўнага тэатра оперы і балета выступала салістка ажно да 1959 года. Для артыста балета зайдзроднае сцэнічнае даўгалецце. Юлія Хіраска выканала галоўную партыю Тао Хоа ў балете "Чырвоны мак" Гліэра (1933). З іншых партый — Хмара ("Князь-возера" Залатарова), Чага ("Князь Ігар" А. Барадзіна), Сяброўка ("Капелія" Л. Дзліба), танцы ў балетах "Раймонда" А. Глазунова, "Канёк-гарбунок" Ц. Пуні.

Алексіювіч, Хіраска — вось вытокі... Калі хочаце, генетычны код мастацкай прасторы, якая выпесціла талент Яўгена Паўловіча, заслужанага артыста БССР. Сярод партый, выкананых Паўловічам у спектаклях класічнага рэпертуару, — Альберт ("Жызель" А. Адана), Зігфрыд, Дээрэ і Блакітная птушка ("Лебядзінае возера", "Спячая прыгажуня" П. Чайкоўскага), Юнак ("Шапэніяна"), Рамэо, Прынц ("Рамэо і Джульета"), "Папалушка" С. Пракоф'ева, Вацлаў ("Бахчысарайскі фантаз" Б. Астаф'ева), Гармодый ("Спартак" А. Хачатурана). Гэтыя каларытныя партыі зняёмля не толькі тэатралу-эстэту, а нават і школьніку, звычайнаму глядачу.

Алесь КАЛЕВІЧ.

БЕЛАРУСЫ Ў СВЕЦЕ

МОВА — ДУША НАРОДА

● Яўген ЛЕЦКА, кандыдат філа-
лагічных навук.

Нядаўна адбыўся VI з'езд Та-
варыства беларускай мовы імя
Францішка Скарыны. На гэтым
форуме влася зацікаўленая,
месцамі вельмі вострая гаворка
пра стан асноўнага паказчыка ду-
хоўнасці народа, пра задачы
грамадскага аб'яднання на сучас-
ным этапе развіцця. Зразумела,
«Голас Радзімы» не можа абйсці
такой падзеі: мова — гэта тое,
што яднае нацыю, дазваляе ўсім
расцярашаным па свеце бе-
ларусам адчуваць роднасць па-
між сабой, заставацца самімі са-
бой, мець паразуменне ў агуль-
най супольнасці незалежна ад та-
го, дзе яны жывуць. Калі ж
страцяць мову — стануць напало-
ву нямымі і глухімі, бо не здоле-
юць без пасрэднікаў паразумець
ца між сабою.

На гэты раз ад замежжа на
з'ездзе былі толькі прадстаўнікі з
Санкт-Пецярбурга — старшыня
Беларускага грамадска-куль-
турнага таварыства Валянцін
Грыцкевіч і сябра Радзі, пісьменнік
Анатоль Кірвель. Першы выступіў
з грунтоўнай і яркай прамовай,
быў сустрэты і праведзены з
трыбуны дружнымі воплескамі
прысутных. Бо гаварыў, выказаў
трывогу пра самае набалелае і
трывожнае для кожнага свядома-
га беларуса: лёс дзяржавы,
народа, яго культуры і мовы.

Аднак адзін голас, няхай сабе
эмацыянальна ўзрушаны і сэнсва

глыбокі, — гэта яшчэ не ўсё за-
межжа. Таму і вырашылі асвятліць
надзённую праблему захавання
мовы як у самой Беларусі, так і ў
беларускім замежным асяроддзі
пачуццём і думкай вядомых паэ-
таў, грамадскіх дзеячаў, якія жы-
вуць гэтым увесь час, а таму іх
слова, выказанае ў розныя гады,
не страціла актуальнасці і для на-
шых дзён. Бо праблема захавання
і адстойвання мовы для беларусаў
— да бялюскасці важная.

Трэба сказаць, беларусы, што
гуртуюцца ў нацыянальных супол-
ках далёкага замежжа, добра ве-
даюць пра сваю этнічную прына-
лежнасць і размаўляюць на жы-
вой і натуральнай мове. Аднак і
сярод іх вылучаюцца беларускія
паэты на эміграцыі, якія жылі і пі-
салі зусім у іншых умовах, далёкіх
ад цяплічнага шанавання ўсіх, хто
паслухмяна праводзіў палітыку
партыі і ўрада ў савецкай Бе-
ларусі. Ім, паэтам на выгнанні, ні-
чо не плаціў ганарараў за напіса-
нае — наадварот, трэба было
дзесьці здабыць немалыя грошы,
каб выдаць уласную кнігу. І зда-
бывалі, прычым не ў добрага дзя-
дзькі Сэма, а працай уласных ма-
зольных беларускіх рук. У якасці
прыкладу спашліся на Янку
Золака (Антон Даніловіч). Увесь
паспяваенны час працаваў прост-
ым рабочым на заводзе. Зараб-
ляў прыстойна, можна было
жыць, як кажуць, і не мець клопа-
ту. Але адкладваў з заробкаў
грошы на набыццё ўласнай
друкарні. І набыў. Асвоіў увесь

тэхналагічны працэс — сам высту-
паў адначасова ў ролі і аўтара, і
рэдактара, і карэктара, і на-
боршчыка, і вярстальшчыка, і
друкара. А тады ж, трыццаць га-
доў назад, такой, як цяпер,
друкарскай тэхнікі не было, усё
даводзілася рабіць уручную.
Упартасць і кемлівасць перамаглі,
і ў выніку з'явіўся прыстойна вы-
дадзены двухтомнік.

Ёсць у Амерыцы і яшчэ адзін,
не менш уражлівы прыклад, калі
па ўласнай ініцыятыве, у вольны ад
асноўнай працы час, чалавек вы-
даваў падрыхтаваныя Беларускім
інстытутам навуцы і літаратуры ў
Нью-Йорку сапідныя, у цвёрдых
каляровых вокладках, з цісненнем
тамы выбраных твораў лепшых
эміграцыйных паэтаў. Не ведаю,
ці захавалася да нашых дзён, але
дзесьці гадоў назад, калі я быў у
Міколы Прускага, то бачыў тое
друкарскае абсталяванне. Яно
ўжо састарэла тэхналагічна і
маральна. Мікола якраз тады на-
быў новае, сучаснае, дзе асноў-
ную працу выконвае не чалавек, а
электроніка, але ручныя
друкарскія варштаты, мяркую,
мелі і маюць не меншую вартасць
як гістарычныя экспанаты. І я на-
маўляў гаспадару захаваць гэтыя
унікальныя рэчы. Бо ці ж не былі б
яны акрасай у створаным у Полац-
ку музеі беларускага кнігадрука-
вання!

Вось прыклад таго, як трэба
шанаваць мову, прыклад не па-
казнога, не крыклівага, а бес-
карыслівага патрыятызму! Таму

мы палічылі патрэбным даць слова
вядомым прадстаўнікам далёкага
замежжа. Сваё стаўленне да мо-
вы яны выказваюць як у паэтыч-
най, так і публіцыстычнай форме.
Вершы беларускіх паэтаў напіса-
ны ў розны час і ў розных краінах,
яны адрозніваюцца між сабой ма-
нерай, формай і стылем аўтараў,
але ва ўсіх іх захоўваецца адзін-
ства нацыянальнай ідэі, погляду на
мову як з'яву духоўную, якая ўва-
сабляе для чалавека штосьці неза-
меннае, святое, тое, што застаецца
актуальным на ўсе часы для
кожнага свядомага беларуса.

Вершы ўзяты з грунтоўнага ан-
талагічнага тома паэзіі беларускай
эміграцыі «Туга па Радзіме», у

свой час складзенага і выдадзена-
га, дзякуючы клопату і руплівасці
светлай памяці Барыса Сачанкі. З
гэтай жа кнігі запазычаны намі і
некаторыя біяграфічныя звесткі
пра жыццё і творчасць паэтаў. Ім-
кнуўся я даваць нататкі як мага
больш сцісла, у многіх выпадках
стрымліваць свае асабістыя па-
чутці. Бо з некаторымі аўтарамі
давялося сустракацца як падчас іх
прыездаў на радзіму, так і ў краі-
нах цяперашняга пражывання. Па-
шчасціла (ці не апошняму з Бе-
ларусі) сустрэцца з легендай нашай
літаратуры — Наталляй
Арсенневай. Быў у складзе
групы, што здымала тэлевізійны
фільм пра беларусаў Амерыкі.
Апекаваўся намі старшыня кліў-
лендскага аддзела БАЗа (Бе-
ларуска-Амерыканскага задзюно-
чання) Янка Ханенка. Да спа-
дарыні Наталлі прыехалі празры-
стым жнівеньскім днём. Вядома,

Янка ЗОЛАК з праўнукам у родных Лучніках.

ПАЭТЫ ЭМІГРАЦЫІ: У ВЯНОК РОДНАГА СЛОВА

НАТАЛЛЯ АРСЕННЕВА нарадзілася
20 верасня 1903 года ў Баку. Па нацыя-
нальнасці руская. З яе роду паходзіць па
жаночай лініі славуці паэт Міхал
Лермантаў. Вацкі адразу ж пасля
нарадзэння дачкі пераехалі ў Вільню, дзе
на той час сапраўды панавалі беларускі
дух.

Будучая паэтка скончыла Віленскую
беларускую гімназію. Пасля злучэння За-
ходняй Беларусі з Усходняй была
рэпрэсавана па абвінавачванні ў нацыя-
налізме і выслана ў Казахстан. Аднак па
просьбе Саюза пісьменнікаў Беларусі, а
найперш Максіма Танка, сябра Н. Арсе-
нневай, вернула на радзіму.

У 1944 годзе выехала ў Нямеччыну, а
потым у ЗША, дзе жыла з сынам Уладзі-
мірам у самоце, у аддаленасці ад беларус-
кіх асяродкаў. Памерла ў 1998 годзе на
парозе свайго 95-годдзя. Аўтар некалькіх
паэтычных кніг і тама выбранага. У 1992
годзе ў выдавецтве «Вацкаўшчына» фак-
сімільна выдадзены першы зборнік Арсе-
нневай «Пад сінім небам», у 1996 годзе ў
«Мастацкай літаратуры» выйшла кніга
выбраных вершаў «Яшчэ адна вясна». На
Беларусі і ў эміграцыі найбольш вядомы
верш «Малітва», які накладзены кампазі-
тарам Міколам Равенскім на музыку і вы-
канваецца ў эміграцыйных хрысціянскіх
святыхнях у якасці рэлігійнага гімна пад
назвай «Магутны Божа».

МАЛІТВА

Магутны Божа! Уладар сусветаў,
вясільных сонцаў і сэрц малых,
над Беларусіяй ціхай і ветлай
распыні праменне Свае хвалы.
Дай спор у працы будзённай, шэрай,
на хлеб штодзённы, на родны край.
Павагу, сілу і веліч веры
у нашу праўду, у прышласць — дай!
Дай урадлівасць жытнёвым нівам,
уцьмякам нашым пашлі ў малот,
Зрабі свабоднай, зрабі шчаслівай
краіну нашу і наш народ!

АЛЕСЬ САЛАВЕЙ (Альфрэд Радзюк)
нарадзіўся 1 мая 1922 года ў вёсцы Крыса-
ва на Койданаўшчыне. У 1937-м яго баць-
ку і маці арыштавалі. Засталося трое
дзяцей, старэйшым быў Альфрэд.

Вучыўся ў Койданаўскай беларускай
сярэдняй школе разам з будучым перша-
адкрывальнікам беларускай мінуўшчыны
Мікалаем Ермаловічам, але на клас ніжэй,
а з паэтам Міколам Аўрамчыкам — у
Мінскім педтэхнікуме. Потым працаваў у
лагойскай раённай газеце.

Вершы пачаў пісаць з дзяцінства. Ак-
тыўна друкаваўся ў перыядычных выдан-
нях.

На эміграцыі спачатку жыў у Аўстрыі,
потым пераехаў у Аўстралію ў Мельбурн,
дзе ў 1978 годзе і памёр. Пры жыцці выдаў

ўсяго тры кнігі паэзіі. Найбольш поўным
з'яўляецца том выбранай паэзіі «Няту-
ска краса», выдадзены ў 1982 годзе Бе-
ларускім інстытутам навуцы і мастац-
тва (Нью-Йорк — Мельбурн).

СМУТЛІВАЯ МАЦІ

Адарвалі, схаліпі, сіпком павалі.
Зледзянелыя хмары. І водгупле грому.
Ці жыве на далёкай зямлі?
І ці прыйдзе дадому?

І начаі, і днямі — з відна да цямна —
чорны жах у сваюлі нявінных лякае...
І смутлівая ходзіць Яна —
сына, сына шукае.

А па промені сонца — па нітцы даўгой —
аганькамі сцякае аблокаў ільдіна.
— Як знайсці? Як пабачыць Яго?
Дзе зняволілі сына? —

— Замолчаць! — ...! на твары маршчыны зляглі.
Горчы слёзаў... Пра болесць — нідзе і нікому?
Ці жыве на далёкай зямлі?
І ці прыйдзе дадому?

І здаецца стагоддзем часіна адна.
Без канца павучыну правосень сукіае...
У сваюлі крывавам Яна
плага — сына шукае.

МАСЕЙ СЯДНЁЎ — адзін з самых
прыкметных пісьменнікаў. Выступае ў
паэзіі, прозе і публіцыстыцы.

Нарадзіўся 1 верасня 1913 года ў вёсцы
Мокрае Касцюковіцкага раёна. Вучыўся,
як і Аркадзь Куляшоў, у Саматэвіцкай ся-
мігодцы, а потым у Мсціслаўскім педтэх-
нікуме і ў Мінскім педінстытуце. У 1936
годзе арыштаваны і высланы ў лагер на
Калыму. Напярэдадні вайны быў дастаў-
лены ў Мінск на перасуд. З прыходам нем-
цаў трапіў на волю. Перажыў шмат
драматычных падзей і ўрэшце апынуўся ў
ЗША, дзе жыў і цяпер непадалёку ад Нью-
Йорка ў горадзе Глен Коў. Некалькі разоў
прыязджаў на Беларусь.

Вершы пачаў пісаць у школе, друкаваў-
ся ў перыядычных выданнях, што выходзі-
лі ў той час на Беларусі. Больш дзесятка
кніг з'явіліся на эміграцыі, а на Вацкаў-
шчыне — «Патушанья зоры» (паэзія),
«Масеева кніга» (публіцыстыка), «Раман
Корзюк» (проза).

З НАРОДНАГА ЛАДУ

(Васелле)

Пры смяху і жарце
спірт-гарэлку жарце!

Хай пяць і шчыміць
бабе і мужчыне.

Пусціліся ў скокі
бабы, як сарокі.

Выбірай, каторую
хочаш катэгорыю:

тонкую хіславую,
моцную ці млявую.

Блісне як зарніцаю
іншая спадніцаю.

Адна бабціц песнямі,
а другая — персямі.

— Вы, мужчыны, не глядзіце, —
кажуць бабы, — на спадніцы!

— Засвяціце вы штанамі, —
кажуць бабы, — паміж намі!

— Ні бяды, ні згубы
чалаваць у губы.

— Ціха і ўвішна
абы толькі выйшла!

...

У думках я часта бываю цяпер у Менску,
сустракаюся з беларускімі пісьменнікамі,
гаманю з імі, каб даведацца,
ці яны перабудаваліся.

Я ўсё чакаю, калі мяне запрасяць у Менск
прачытаць свае вершы.
Я пераканаў бы менскую публіку —
сваю, мясцовую, і прыезджую —
што на Беларускай мове існуе сапраўдная паэзія.
1988.

РЫГОР КРУШЫНА (Казак) нарадзіў-
ся 3 снежня 1907 года на Случчыне. У 1944
годзе пакінуў Вацкаўшчыну, жыў
пераважна ў ЗША.

Друкаваўся з 1927 года. Выдаў паэтыч-
ныя зборнікі «Лебедзь чорная» (1947), «Ва-
чорная лірыка» (1963), «Хвіліна роздому»
(1968), «Вясна ўвосень» (1972), «Дарогі»
(1974), «Сны і мары» (1976). Паэт тонкіх
лірычных адчуванняў, дакладны ў перада-
чы псіхічнага стану героя, празрысты па
форме. Ён, на нашу думку, па-належнаму
не ацэнены як у эміграцыі, так і на
радзіме.

РОДНЫЯ ГУКІ

Зноў абуджаюцца родныя гукі,
Я не самотны — натхненне са мной.
Думка трывожная ў часе разлукі
Цягнецца звонкай ігранай струной.

Слова, што ўладна і падна ўплылося
У лёс мой, жыццё і пачуцці мае, —
Як на папях пад вятрамі калосе,
Бурнаю хваляю сёння ўстае.

Слова спявае. Палае. Чаруе.
Матчыні запей — несучышы — у ім.
Я пазнаю гэту праўду старую,
Свет, цэлы свет б'ецца ў сэрцы маім.

Хочацца добрае ў песню укласці!
Я перажыў колькі светлых гадзін.
Слова мяне ратавала ў няшчасці
І сущышла, што я не адзін.

Зноў я праходжу праз творчыя мукі
І зацвітаю вішнёвай вясной.

І абуджаюцца родныя гукі...
Я не самотны, бо слова са мной.

ЯНКА ЗОЛАК (Антон Даніловіч)
нарадзіўся 1 лістапада 1912 года ў вёсцы
Лучнікі на ўрадлівай на паэту Случчыне.
Пасля сямігадоў скончыў настаўніцкія
курсы ў Рагачове. Працаваў на спецыяль-
насці і завочна вучыўся ў Мінскім педву-
чэльшчы, а потым у Аршанскім настаў-
ніцкім інстытуце.

Вершы пачаў пісаць у школе, друкаваў-
ся ў перыядычных выданнях, у калектыў-
ным зборніку «Песняры Случчыны».
На эміграцыі ў ЗША выдаў двухтом-
нік. Ён з уключэннем новага перавыдадз-
ены ў Беларусі пад рэдакцыяй вядомага бе-
ларускага паэта-песенніка, аўтара кнігі
публіцыстыкі «Беларуская Амерыка» Ле-
ніда Пранчка. Кніга амаль адразу разош-
лася, што сведчыць аб папулярнасці знеш-
няе прастай, немудрагелістай, але асця-
жонай унутраным пачуццём паэзіі Янкі Зо-
лака.

НАША МОВА

Акраверш

Наша мова — бяззавік весні,
Аксаміт жаўруковае песні,
Шум гаёў, пушчы грознае голас,
Акавітай усюены колас,
Матак нашых пшчоты адведу,
Отмуць-вір у азёрах і рэках,
Васілек сінявокі у збожжах,
Агнацвет нашай сіпы, дар Божы.

МІХАСЬ КАВЫЛЬ (Язэп Лешчанка)
нарадзіўся 1 лістапада 1915 года ў вёсцы
Попаршай на Случчыне. Вучыўся ў Грэс-
кай сямігодцы і ў Мінскім педтэхнікуме.
Васемнацігадовам хлопцам быў арыш-
таваны «за прыналежнасць да Саюза выз-
валення Беларусі» і асуджаны «тройкай»
на тры гады лагераў на Далёкім Усходзе.
Праз два гады датэрмінова вызвалены «за
ўдарную працу і добрыя паводзіны».

Жыў у Варожжы, вучыўся на літфаку
педінстытута, працаваў настаўнікам.

На пачатку вайны мабілізаваны ў
Чырвоную Армію, на фронт. У 1942 годзе
трапіў у палон, але быў вызвалены. Пасля
вайны эміграваў у ЗША, жыў у горадзе
Сайт-Рыверы, шмат гадоў рэдагуе часопіс
«Беларуская думка».

Пачаў друкавацца ў 1929 годзе пад
псеўданімам Язэп Маёвы. Дарэчы, паэт
Маёвы — персанаж з славуці «Палескай
хронікі» Івана Мележа.

ПОМНІШ, МАМА?

Помніш, мама, той горад вялікі?
Белы дом з вартавымі... астрогі?
Па пабачанні ты чаравікі
Мне зняла з сваіх змучаных ног...

Вартавы панукаў: «Поскорее!..»
Развіталіся мужна, без слёз.

хваляваліся. Але гаспадыня нас прывітала з такой шчырай, нязмушанай радасцю, што ўсе спасцярогі адпалі ўраз. Яна адразу ж запрасіла за стол. Ну, думаю, пляснуй наш запіс. Але ж, наўздзіў усім, пэзтка ўжо перад мікрафонам з такой маляўнічай падрабязнасцю распавядала пра багаце на падзеі і сустрэчы з людзьмі жыццё, нібы ўсе адбывалася не на працягу амаль стагоддзя, а ўчора ці заўчора. Яснасці яе розуму і ўчэпістасці на дэталі можна было толькі пазайздросціць. І пры гэтым ніякай крыўды, ніякай помслівасці ці злосці на тых, хто прычыніўся да драм і трагедый яе жыцця, у тым ліку і самай балючай — смерці сына. Яна была прасветленай і прыгожай у сваёй хрысціянскай даравальнасці, дабрыні і духоўнай відучасці, як прыгожай была перад сваім выраем яшчэ адна цудоўная жанчына ў такім жа сталым веку — Зоська Верас.

А таму, калі пабачыў выдадзеную «Мастацкай літаратурай» кнігу «Яшчэ адна вясна», не мог стрымаць абурэння. Не падборам у ёй твораў — усё перадрукавана з нью-йоркскага выдання — і не ўступным артыкулам (напісаным, як, бадай, усё ў крытыка Алы Сямёнавай, на высокім шчытлівым узроўні), а змешчанымі ў кнізе фотаздымкамі, якія рэжучы вока і гнятуць душу знероўнаваў акцэнтацыяй увагі на фізічнай зношанасці чалавека. Чаму такую бяздушнасць і бездухоўнасць праявіў вядомы фотамайстар, куды глядзелі літаратурныя і мастацкія рэдактары кнігі (іх па два), сказаць цяжка, зразумець — немагчыма.

Асабліва шчырыя сяброўскія сувязі завязаліся ў мяне з адным са старэйшых пэзтаў беларускай Амерыкі, пра якога згадваў на пачатку нататкаў, — Янкам Золакам. Быў на святкаванні яго васьмідзясятых угодкаў у родных яму Лучніках. З нашых шматлікіх сустрэч і пэздак згадаю толькі адзін эпізод. На-

заўтра пасля юбілейнай вечарыны мы, жаваронкі, рана абудзіліся і, каб крыху пажвавець у рухах і думках, вырашылі, як кажучы, узяць па каліве. Напілі, кульнулі... І раптам мне дух заняло — сяджу, лыпаю вачыма, не могучы дыхнуць. У позірку пэзта здзіўленне. Потым ён крактануў, удыхнуў на поўныя грудзі і, гарэзна бліскануўшы позіркам, прамовіў:

— Ай, братачка, дык нейкая ж гарэліца надта дзёрзка! Як у рай трапіў.

Памералі градусы. Чысты спірт! А як ён трапіў у звычайную стандартную бутэльку на славуцім мінскім «Крышталі» — розумам не асягнеш. Але важна не тое, здзівіла, як гэты нечаканы «падарунак лёсу» пракаўтнуў чалавек у свае восемдзесят, ды яшчэ і з жартам?!

Дай, Божа, вам здароўя, шанойны пэзт Янка Золак, дарагі дзядзька Анто! Каб вы і надалей моцна трымаліся на зямлі, а будзе хапаць мацнаты наведзець Бацькаўшчыну — тут вам заўжды рады!

Можна было б шмат расказаць цікавага і пра гасцяванне ў Міхася Сяднёва, чалавека надзвычай самабытнага не толькі ў творчасці, але і ў паўсядзённым жыцці, пра гутаркі з Міхасём Кавылём.

А вось Алеся Салаўя ўжо жывым не застаў, толькі пабыў на магіле, сустрэўся з людзьмі, якія яго ведалі. Быў загарэўся выдаць творы, але ініцыятыву перахапіла «Мастацкая літаратура», якая запланавала кнігу Алеся Салаўя. Што ж, як кажучы, на здароўе. Ды праходзіць час, а выбранае гэтага выдатнага пэзта так на радзіме і не з'яўляецца. Увогуле заглохла выданне распачатай серыі «Галасы беларускага замежжа».

То няхай праз нашу газету чытач далучыцца да гэтых галасоў, маленькай, але істотнай долі з напісанага, што дапаўняе да тэмы «Мова — душа народа».

СЦЕЖКАМИ РАДІМЫ

У 1892 годзе вядомы рускі мастак Ілья Рэпін набыў непадалёку ад Віцебска на беразе Заходняй Дзвіны маёнтак Здраўнева. Тут многія гады жыла сям'я мастака.

У Здраўневе Ілья Яфімавіч напісаў больш за 40 карцін і малюнкаў: «Восеньскі букет», «Беларусь», «Дуэль», «Месячная ноч» і іншыя. Да здраўнеўскага перыяду жыцця адносяцца іконы: «Вобраз Хрыста», «Вобраз Багамаці». Пасля ад'езду І. Рэпіна з Беларусі тут жылі яго дзеці і ўнукі. Здраўнева — радзіма чатырох праўнікаў мастака.

У 1988 годзе тут быў адкрыты музей-сядзіба І. Рэпіна «Здраўнева». Мноства прыхільнікаў яго творчасці наведалі гэтую цудоўную мясціну. У 1995 годзе ў сядзібе адбыўся пажар і дом згарэў. Сёння на яго месцы ўзводзіцца новы будынак.

Сотні гасцей і цяпер прыязджаюць у Здраўнева, каб пабачыць тыя мясціны, што натхнілі жывапісца на стварэнне карцін, якія ўвайшлі ў скарбніцу сусветнай культуры.

НА ЗДЫМКАХ: так выглядае сёння сядзіба Рэпіна ў Здраўневе; помнік І. Рэпіну ў Здраўневе; месцы, якія натхнілі Рэпіна.

Фота Аляксандра ХІТРОВА, БелТА.

КНИГАЗБОР

ЗАБЫЦЦЮ НЕ ПАДЛЯГАЕ

У Пінску на базе музея Беларускага Палесся прайшлі VIII Гарэцкія чытанні. Удзельнікі прыехалі з Мінска, Брэста, Магілёва, іншых нашых гарадоў, а таксама Санкт-Пецярбурга, Масквы, Смаленска. Сярод іх быў і пакуль малавядомы шырокаму колу нашых чытачоў член Саюза расійскіх пісьменнікаў са Смаленска Мікалай Ількевіч, удумлівы, праўдзівы даследчык беларускай літаратуры, яе гісторыі.

І вось цяпер з Расіі да нас прыйшлі тры кнігі М. Ількевіча. Дзве з іх — «Душа дваілася» і «Адам Бабарэка» адпаведна прысвечаны М. Гарэцкаму і А. Бабарэку. Трэцяя — «Акадэмік Гаўрыіл Гарэцкі: першае сутыкненне з ГПУ» — брату класіка беларускай літаратуры, нашаму вучонаму з сусветным імем (геолаг, географ, эканаміст, дэмограф) Гаўрыілу Гарэцкаму.

Пасля працятання гэтых работ разумееш, якую вялікую даследчую і пошукавую

работу правёў аўтар, каб данесці людзям і ў Расіі, і ў Беларусі праўду аб літаратарах і вучоных, аб іх творчасці, часе, у якім яны жылі і тварылі. Гэтыя дакументальныя кнігі па-сапраўдному бяспэжныя.

А. Бабарэка шырокаму колу чытачоў менш вядомы, чым М. Гарэцкі. Нарадзіўся 19 верасня 1899 года ў вёсцы Слабада-Кучынка цяперашняга Капыльскага раёна. Адзін з арганізатараў і кіраўнікоў падполля на Случчыне, удзельнік партызанскага руху ў час акупацыі Беларусі польскімі войскамі. Адзін з кіраўнікоў і арганізатараў літаратурна-мастацкіх аб'яднанняў 20-х гадоў «Маладняк» і «Узвышша», што далі цэлую плеяду беларускіх пісьменнікаў. Многія з іх, як і сам А. Бабарэка, былі рэпрэсаваны. Кніга М. Ількевіча і раскавае, грунтоўна на фактычным матэрыяле, сярод якога і пракалы допытаў, аб тым, як «вялі» да апошняй мяжы забойцы і вандалы

духоўнасці ўсіх народаў СССР, у тым ліку і беларускага, Адама Бабарэку: пісьменніка, літаратурнага крытыка, педагога, выдаўца.

Адзначу, што ў рабоце і над гэтай кнігай, і над кнігай пра акадэміка Гаўрыіла Гарэцкага Мікалай Ількевіч шырока выкарыстаў, як адзначана ў анатацыі, дакументы «з архіваў Федэральнай службы бяспекі Расіі, іншых ведамасных і асабістых архіваў...» Ён, напрыклад, поўнасцю, з подпісамі, прозвішчамі тых, хто вёў і фальсіфікаваў справы, публікуе пракалы допытаў, іншыя дакументы.

Прадбачу пытанне: ці варта называць імяны фальсіфікатараў? Час, маўляў, быў такі, ён вымушаў...

М. Ількевіч, як разумею з працытанага, лічыць, што неабходна. Людзі павінны заставацца людзьмі. У любых сітуацыях.

Уладзімір САЛАМАХА.

А назаўтра туды, дзе не грэе
Улетку сонца, цягнік нас павёз...

Шмат нас тут і малых, і вялікіх,
Шмат хто холад падушчаць не змог...
І, калі б не твае чаравікі,
Я таксама... застаўся б без ног...

Вартавія крычаць: «Поскорее!..»
Пераношу ўсё мужна, без слёз,
Ой, калі ж мяне сонца сагрэе
У тым краі, дзе радзіўся і рос?!

1934 г. Сяданлаг. Далёкі Усход.

УЛАДЗІМІР ДУДЗІЦКІ (Гуцька) нарадзіўся 8 студзеня 1911 года на Чэрвеньшчыне. Вучыўся ў Мінскім педтэхнікуме. У 1933 годзе быў арыштаваны, адбыў тры гады ў лагерах Нова-Сібірска, Марынска і год высылкі ў Казахстане.

Пасля вайны нядоўга жыў у ЗША, потым — у Венесуэле.

НЯПОСЛУХУ ДЗІВАЦКАГА САКРЭТ

Патоляй свет не пашчыў нас ніколі,
і прыкрым быў чужы ля хаты след.
«Ля родных стрэх шукайце, дзеці, волі», —
пакінуты вучыў нас запавет.

А мы пайшлі-такі у белы свет
пад наіскам нясцерпнай гідкай голі...
Як гнеў раба, сціскаецца ад болі
няпослуху дзівацкага сакрэт.

І ганьбіцца зямлі ружовы цвет,
знішчаецца на зыбікіх плынях золі...
Які ж пакінем дзецям запавет,
пакутнікі знявераныя долі?

Паўторым нешанованы, а мо...
...Смяротнае зямлі чужой ярмо.

УЛАДЗІМІР КЛІШЭВІЧ нарадзіўся ў вёсцы Краснадворцы на Случчыне 27 лютага 1914 года. Скончыў Старобінскую сямігодку, потым педагагічны курс у Слуцку, настаўнічаў. Паступіў у 1933 годзе ў Мінскі педагагічны інстытут, але ў 1936-м быў арыштаваны і высланы на Калыму.

У 1940 годзе У. Клішэвіча разам з іншымі былымі студэнтамі прывезлі ў Мінск на перасуд, але пачалася вайна, і арыштант апынуўся на волі. Працаваў у «Газеце Случчыны», склаў і выдаў зборнік пэзіі «Песняры Случчыны».

Эміграваў, жыў у ЗША. Выдаў зборнік вершаў «Далачынь» (Саўт-Рывер, 1964), паэму «Васіль Каліна» (Лондан, 1965).

Быў першым, а ва ўмовах «халоднай вайны» і адзіным беларускім паэтам, які наведваў Беларусь. У 1973 годзе ў бібліятэцы газеты «Голас Радзімы» з'явіўся зборнік пэзіі «Сняцца сны мне залатыя».

Памёр пры загадкавых абставінах 1978 годзе.

СМУТАК ПА РАДЗІМЕ

Эх ты, песня, чароўная песня,
Без Радзімы табе не ўваскрэснучы.
Не бурліць мне вясёлай крыніцай —
Толькі сумам магу падзяліцца.

Людзі радасць на сум не мяняюць.
А што зробіш, як доля такая?
Азіраюся некаж нясмела —
Як ты, песня мая, пасівела.

Грукаціш ты, мой лёс безгалосы,
Як па грэблі драўлянай капэсы.
Душу печачы адны успаміны...
Вось што значыць жыццё без Радзімы.

ВІНЦУК АДВАЖНЫ (Язэп Германовіч) нарадзіўся 4 сакавіка 1890 года ў Гальшанах. Скончыў Віленскую духоўную семінарыю (1913), служыў ксяндзом на Дзісеншчыне і Слонішчыне. Спзнаў здек і ганенні ад польскіх уладаў за сваю беларускасць. Быў вымушаны выехаць у Харбін. У 1948 годзе арыштаваны кітайскай міліцыяй і перададзены савецкім уладам. Асуджаны на 25 гадоў лагераў. Праз сем гадоў быў выпушчаны за мяжу. Жыў у Італіі, Англіі. Памёр 26 снежня 1978 года.

САБАЧАЯ МОВА

(Байка)

Даўно было (гісторыя дурная!),
А можа, хто й не знае?

Запанавалі цюцкі ў лесе,
Дык у грамадскім інтарэсе
На з'ездзе кажучы:
— Нам здаецца,
Што трудна ў лесе зразумецца,
Бо той мычыць,
А той пішчыць...

— Пачнём брахаць сабачай мовай —
Культурнай, ганаровай!

Давай звярні суцэльным строем
І пад сабачым там канвоем —
Хто з радасці, а хто з бяды —
Брахаць і выць на ўсе лады!

Цвярозы хто, а хто ў пахмеллі,
На пахаванні, на вяселлі —
Ад раняня пасцелі —
Брахалі — аж пацелі!

Хто не брахаў, сабакі-камандзеры
Лупілі па каўнеры:
Закон сабачай тройкі
Рашучы быў і бойкі.

Паўстаў кірмаш смаргонскі,
Гармідар бабілонскі —
Ажно лясная ўся гармонія
Зышла на какафонію!

Датуль сабакі ўсіх правакавалі,
Пакуль саміх з лясой прагналі!

Чужая мова, не іначай,
Нам — злосны брэх сабачы,
Калі нахабная апека
Муштруе чалавека!

ЗАХАПЛЕННІ

НА ВЕЛАСІПЕДЗЕ — ВАКОЛ СВЕТУ

Па дарозе ў Нотынгем.

Пад надзейнай аховай Брытанскага льва.

Я, Касцюковіч Уладзімір, грамадзянін Рэспублікі Беларусь, звяртаюся да беларусаў свету з просьбай садзейнічаць здзяйсненню адзіночнага веласіпеднага рэйда Міру вакол свету.

Тры гады майго дзяцінства прайшлі на акупіраванай фашыстамі Беларусі. Я нарадзіўся і выжыў у 1941 годзе дзякуючы нямерным высілкам і намаганням маёй маці. Але другая сусветная вайна пазбавіла мяне маці (яна памерла ў 45-м годзе) і старэйшага брата, які загінуў у 1943-м каля ўкраінскага горада Харкава. Пры абароне Магілёва ў 1941 годзе быў паранены мой бацька.

Зараз я пенсіянер, але яшчэ працую на Мінскім трактарным заводзе. Маю жонку і траіх дзяцей ва ўзросце ад 18 да 22 гадоў. «Знаёмы» з веласіпедам больш за 40 гадоў. Педальую круглы год, нават зімой. Лічу, што здаровы пад жыццямі і стан здароўя дазваляць здзейсніць маю мару.

Першае маё падарожжа на веласіпедзе адбылося яшчэ ў школьныя гады. Яго маршрут Гродна — Скідзель — Эйсмон-

ты. Тады ж падарожнічаў па Літве. З апошніх паездак можна прыгадаць падарожжа па Польшчы. У 1995 годзе на простым дарожным веласіпедзе даехаў да французскага горада Кале і назад. У наступным годзе асіліў маршрут Мінск — Нотынгем — Мінск працягласцю 4 600 кіламетраў.

Першы еўрапейскі этап рэйда Міру плануе пачаць вясной 2000 года. Ад вас, беларусы свету, я з надзеяй чакаю візавай падтрымкі з розных краін Еўропы і свету. Неабходны запрашэнні на маё імя з прапановай наведаць краіну ў якасці велатурыста. У час кругасветкі мару пабываць у сталіцах краін свету і гарадах-пабрацімах Мінска: Лодзі (Польшча), Ліёне (Францыя), Дэтройце (ЗША), Мэрыдзе (Мексіка), Сэндай (Японія).

Адкажу пільмова на папярэднія прапановы, каб узгадніць канкрэтныя тэрміны знаходжання ў кожнай краіне.

Нядаўна ў рэдакцыю патэлефанавалі з таварыства «Радзіма»: да вас зойдзе цікавы чалавек, калі ласка, выслухайце яго і дапамажыце. Так мы пазнаёміліся з Уладзімірам Касцюковічам, незвычайным вандруўнікам, апантаным ідэяй аб'ехаць вакол свету на веласіпедзе. Уладзімір шмат расказваў пра свае падарожжы і папрасіў дазволу звярнуцца да чытачоў газеты. Мы прадаставілі яму такую магчымасць.

Мой адрас: Republic of Belarus, 220047, Minsk, Nesterova, 72—205. Kostiukovich Vladimir. Тэлефон: 017 243-05-27.

Для тых, хто жадае і можа аказаць фінансавую падтрымку рэйду Міру, змяшчаю свае рэквізіты.

Банк-карэспандэнт Bankers Trust Company, New York
Кар-рахунак № 04-095-692 SWIFT-BKTR US 33
Банк-атрымальніка Joint-Stock Saving Bank «Belarusbank» Branch 503
кар/рахунак № 6111000002033 SWIFT-AKBB BY 2X

Атрымальнік Бягучы рахунак № 8400010000079 Касцюковіч Уладзімір
З павагай

Уладзімір КАСЦЮКОВІЧ.

Хуткую дапамогу Уладзіміру КАСЦЮКОВІЧУ аказвае англійскі сябар Грэхэм ЛЭНСДЭЛ.

КОНКУРСЫ

Непрыгожых жанчын не бывае, у кожнай абавязкова ёсць нешта сваё, чароўна-адметнае. Вось толькі часцяком гэтая чароўнасць хаваецца за заслонку стомленасці, неўладкаванасці, матэрыяльнай незабяспечанасці. І тады на подыум жыцця замест каралевы падымаецца змораная істота, абвешаная сумкамі, дзецьмі і бясконцамі невырашальнымі праблемамі. Ёй бы — невялікі адпачынак, новую сукенку, прыгожую прычоску, манікюр... І тады наша Папялушка ператворыцца ў найпрыгажэйшую прыцэсу. А як прыёмна бачыць такія шчаслівыя жаночыя твары, як, напрыклад, у Тамары ШУКАЙЛА з Брэста. Яна заслужыла свой радасны настрой — стала пераможцай на конкурсе «Бездакорны манікюр», які нядаўна прайшоў у горадзе на Бугу.

Фота Рамана КАБЯКА, БелТА.

КРЫЖАВАНКА

СЛОВЫ ПА НАПРАМКУ «А»

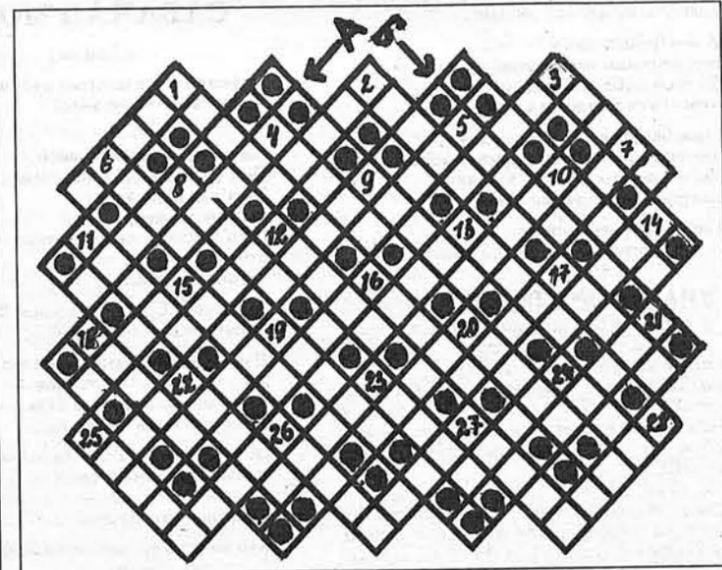
1. Перыядычны друк (газеты, часопісы).
2. Чарцёж зямной паверхні або зорнага неба.
3. Разнавіднасць каменнага вугалю, які лёгка падаецца апрацоўцы і паліроўцы і выкарыстоўваецца для дробных вырабаў (пацерак, муштукоў).
4. Спецыяльная вайсковая група.
5. Незвычайны, недарэчны выпадак.
6. Птушка (звычайна вялікая).
7. Птушка (звычайна вялікая).
8. Аўтамат, які выконвае дзеянні, падобныя да дзеянняў чалавека.
9. Дарога з дзвюх паралельных рээк на чыгунцы.
10. Накладныя валасы.
11. Сырое надвор'е з дэжджом і мокрым снегам.
12. Паходная ваенная ці вучнёўская сумка для нашэння за плячыма.
13. Спыненне руху там, дзе сабралася вялікая колькасць людзей, машын.
14. Памяшканне для захоўвання тавараў, матэрыялаў.
15. У царскай Расіі вы-

16. шэйшая судова-адміністрацыйная ўстанова.
17. Невысокі бар'ер, які прыкрывае ад гледзючой прыборы для асвятлення сцэны, а таксама асвятляльная апаратура, якая размяшчаецца за такім бар'ерам.
18. Вага тавару з упакоўкай.
19. У народных гаворках: рабрына.
20. Парадак, паслядоўнасць.
21. Зямное ўмацаванне: паглыбленне ў зямлі з брустверам для стральбы, хаўвання ад куль і снарадаў.
22. Злучэнне хімічнага элемента з кіслародам.
23. Доўгая верхняя сцяпная адзежка з тоўстага самацкага сукна.
24. Спектакль з танцаў і мімічных рухаў, які суправаджаецца музыкай.
25. Сота частка якой-небудзь адзінкі.
26. Рэчы, упакаваныя для перавозкі поездам, самалётам, параходам.

СЛОВЫ ПА НАПРАМКУ «Б»

1. Установа для перасылкі пісем, пасылак, газет.
2. Тоўстая моцная вяршоўка з валокнаў або дроту.
3. Некалькі чалавек, якія сабраліся разам.
4. Зборнік табліц, геаграфічных карт.
5. Кукурузны пачатак.
6. Месца, па якім сходзяць.
7. Узараная глеба, узаранае поле.
8. Багаты селянін-уласнік, які эксплуатае беднякоў.
9. Урачысты агляд (войск, спартыўных і іншых арганізацый).
10. Няпраўда, выдумка, хлусня.
11. Той, хто сее.
12. Майстар, які займаецца вырабам раменнай вупражы.
13. Момант пачатку спартыўных спаборніцтваў.
14. Дробна нарэзаная салома на корм жывёле.
15. Рухомая (якая верціцца) састаўная частка электрычнага генератара, турбіны.

16. Невялікі іншасказальны твор павучальнага характару, звычайна ў вершаванай форме.
17. Пласкадоннае рачное судна без палубы для перавозкі грузаў.
18. Аднаклетачныя зародкі ці мікраскапічныя зачаткі некаторых раслін або прасцейшых арганізмаў.
19. Спецыяльная вайсковая група.
20. Падатак грашамі або прадуктамі, які плацілі прыгонныя сяляне памешчыку.
21. Першая састаўная частка слоў, якая па значэнні адпавядае слову агранамічны.
22. Надзейная апора, цвярдзіна, абарона.
23. Дошчачка з надпісам, што прывязваецца да багажу, тавараў для абазначэння вагі, нумара.
24. Падвяленая прасаваная трава, якая зберагаецца ў сховішчах на корм жывёле.

Склала Ірына БЕКІШ.

АНЕКДОТЫ

Вулічнае здарэнне. Міліцыянер:
— Грамадзяне! Хто сведка?
Бабка:
— Я! А што здарылася?

...

— Сведка, вы ведаеце падсуднага?
— Так, вельмі добра ведаю! Мы з ім доўгі час працавалі ў банку.
— Калі гэта было?
— Даты не памятаю, але справа была на досвітку, прыкладна ў тры гадзіны раніцы...

ПАДПІСКА

ШАНОЎНЫЯ СЯБРЫ!

Працягваецца падпіска на газету «Голас Радзімы» ў Літве, Кыргызстане, Казахстане, на Украіне. Наш падпісны індэкс на Беларусі 63854.

З Расіі магчымы паштовы перавод на адрас «Голасу Радзімы» з паметкай «за падпіску». З іншых краін аплату можна перавесці на валютны рахунак:

3012202935017, Славянскае аддзяленне Беларускага бізнесбанка, код 834, абавязкова з паметкай: «Для рэдакцыі газеты «Голас Радзімы»».

Заснавальнікі:

Дзяржаўны камітэт па справах рэлігій і нацыянальнасцей Рэспублікі Беларусь; Беларускае таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі; Беларускае таварыства па сувязях з суайчыннікамі за рубяжом (таварыства «Радзіма»).

Пазіцыі рэдакцыі і аўтараў, матэрыялы якіх друкуюцца на старонках «Голасу Радзімы», не заўсёды супадаюць. Газета набрана, звярстана і аддрукавана ў друкарні «Беларускі Дом друку». (220041, г. Мінск, пр. Скарыны, 77). Тыраж 1 625 экз. Індэкс 63854. Зак. 1693. Падпісана да друку 13.09.1999 г. у 12.00. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 81.

Наш адрас:

220005, Мінск, пр. Ф. Скарыны, 44.

Тэлефоны:
(+375-17) 213-31-97,
213-32-80, 213-30-15,
284-76-56, 213-37-82.